

Hallituksen esitys eduskunnalle rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettua lakia sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annettua lakia. Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevien asioiden käsittely- ja oikeusastejärjestystä muutettaisiin. Luovuttamista koskevat asiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen. Esityksessä ehdotetaan lainmuutoksia myös sen mahdollistamiseksi, että luovuttamisasia voidaan käsitellä videoyhteyden välityksellä, jos käräjäoikeus harkitsee sen soveliaaksi. Lisäksi nykytilaa esitetään muutettavaksi siten, että käräjäoikeuden ratkaisusta voisi valittaa korkeimpaan oikeuteen vain, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Esityksessä ehdotetaan vähäistä muutosta myös rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annettuun lakiin. Muutoksella selvennettäisiin, että oikeusministeriö päättää ilmoittamisesta vieraalle valtiolle luovuttamisen varmistamiseksi tapahtuneesta väliaikaisesta säilöön ottamisesta. Selvennys ei liity muihin esityksessä ehdotettuihin lainmuutoksiin, mutta se on osoittautunut tarpeelliseksi käytännön viranomaisyhteistyössä.

Myös avioliittolakia, lapsen huollosta ja taapaamisoikeudesta annettua lakia, adoptiolakia, isyyslakia, ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annettua lakia, holhous-toimesta annettua lakia, toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen sovel-

tamisesta annettua lakia sekä aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annettua lakia ehdotetaan muutettaviksi. Niissä säänneltyjen kansainvälisten perheoikeudellisten asioiden osalta ehdotetaan, että Helsingin hovioikeudessa nykyään ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävät ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat asiat käsiteltäisiin ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin käräjäoikeudessa. Helsingin käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin muutosta Helsingin hovioikeudelta ja edelleen korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Lapsen palauttamista koskevien asioiden osalta ehdotetaan, että Helsingin hovioikeuden ratkaisusta voisi valittaa korkeimpaan oikeuteen vain, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Esityksessä myös ehdotetaan, että ulkomaisia avioeropäätöksiä voitaisiin tunnustaa ilman tuomioistuimen vahvistusta nykyistä laajemmin.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi korkeimman oikeuden ratkaisukokoonpanon keventämistä siten, että rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja lapsen palauttamista koskevat valitukset voitaisiin käsitellä kolmen jäsenen kokoonpanossa.

Esitys perustuu oikeudenhoidon uudistamishjelmaan vuosille 2013–2025 ja sen pohjalta valmisteltuun oikeusministeriön työryhmän mietintöön. Ehdotettujen lainmuutosten tarkoituksena on saada aikaan nykyistä järkevämpi ja tarkoituksenmukaisempi käsittely- ja oikeusastejärjestys luovuttamista sekä kansainvälistä perheoikeutta koskevista asioista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.1.1 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen.....	4
2.1.2 Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat.....	6
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö.....	8
2.2.1 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen.....	8
2.2.2 Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat.....	9
2.3 Nykytilan arviointi.....	10
2.3.1 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen.....	10
2.3.2 Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat.....	10
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	11
3.1 Yleistä.....	11
3.2 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen.....	11
3.3 Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat.....	16
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	18
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	18
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	19
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	20
5 ASIAN VALMISTELU.....	20
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	22
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	22
1.1 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.....	22
1.2 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä.....	24
1.3 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta.....	24
1.4 Laki avioliittolain muuttamisesta.....	25
1.5 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta.....	26
1.6 Laki adoptiolain muuttamisesta.....	27
1.7 Laki isyyslain 52 §:n muuttamisesta.....	28
1.8 Laki ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 11 ja 13 §:n muuttamisesta.....	28
1.9 Laki holhoustoimesta annetun lain 95 j ja 95 k §:n muuttamisesta.....	28
1.10 Laki toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta.....	28
1.11 Laki aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta.....	29
2 VOIMAANTULO.....	29
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	29
LAKIEHDOTUKSET.....	31

1. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta	31
2. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta	33
3. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta	35
4. Laki avioliittolain muuttamisesta	36
5. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta	37
6. Laki adoptiolain muuttamisesta	40
7. Laki isyyslain 52 §:n muuttamisesta	42
8. Laki ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 11 ja 13 §:n muuttamisesta	43
9. Laki holhoustoimesta annetun lain 95 j ja 95 k §:n muuttamisesta	44
10. Laki toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	45
11. Laki aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	46
LIITE	47
RINNAKKAISTEKSTIT	47
1. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta	47
2. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta	51
3. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta	55
4. Laki avioliittolain muuttamisesta	56
5. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta	58
6. Laki adoptiolain muuttamisesta	64
7. Laki isyyslain 52 §:n muuttamisesta	68
8. Laki ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 11 ja 13 §:n muuttamisesta	69
9. Laki holhoustoimesta annetun lain 95 j ja 95 k §:n muuttamisesta	70
10. Laki toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	72
11. Laki aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	73

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista sekä eräissä kansainvälistä perheoikeutta koskevissa asioissa noudatetaan nykyisin normaalista poikkeavaa oikeusastejärjestystä. Myös toimivaltaisten tuomioistuinten suhteen lainsäädäntö poikkeaa tavanomaisesta sikäli, että toimivalta on keskitetty yhdelle tai määrätyille tuomioistuimille. Toimivalta päättää rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sekä toiseen Pohjoismaahan on neljällä käräjäoikeudella. Toimivaltaisista tuomioistuimista ovat Helsingin, Oulun, Pirkanmaan ja Pohjois-Savon käräjäoikeudet. Muutosta käräjäoikeuden luovuttamisasiassa antamaan ratkaisuun haetaan suoraan korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä. Kansainvälistä perheoikeutta koskevissa asioissa Helsingin hovioikeus on toimivaltainen käsittelemään ensimmäisenä oikeusasteena eräät vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä lapsen palauttamista koskevat asiat. Lapsen palauttamista koskevaan ratkaisuun sekä osaan tunnustamispäätöksistä voi hakea muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä.

Nykyjärjestelmässä ei muutoin ole havaittu ongelmia, mutta se on Helsingin hovioikeuden ja korkeimman oikeuden voimavarojen käytön kannalta osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi. Esityksessä ehdotetaan edellä mainittujen asiaryhmien osalta muutoksia oikeusaste- ja käsittelyjärjestykseen siten, että Helsingin hovioikeus voisi nykyistä tehokkaammin keskittyä hoitamaan sille muutoksenhakutuomioistuimena kuuluvat tehtävät. Ehdotettujen muutosten seurauksena korkein oikeus puolestaan voisi kohdentaa voimavaroja ennakkopäätösten antamiseen.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen

Yleistä

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettu laki (1286/2003, jäljempänä *EU-luovuttamislaki*) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004. Lailla pantiin täytäntöön eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisestä luovuttamismenettelyistä vuonna 2002 tehty neuvoston puitepäätos 2002/584/YOS (jäljempänä *EAW-puitepäätos*). Laki sisältää säännökset syytetoimia sekä rangaistuksen täytäntöönpanoa varten tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä.

EU-luovuttamislain mukaan toimivalta päättää luovuttamisesta Suomesta toiseen jäsenvaltioon on keskitetty Helsingin, Oulun, Pirkanmaan ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksille. Syynä keskittämiseen on ollut se, että luovuttamisasioita on arvioitu esiintyvän harvoin, jolloin keskittäminen on mahdollistanut tiettyjen käräjäoikeuksien erikoistumisen luovuttamisasioihin. Käräjäoikeudet on valittu niiden koon ja maantieteellisen sijainnin mukaan (HE 88/2003 vp).

Muutoksenhaku luovuttamisasioissa on järjestetty siten, että muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan hovioikeus ohittaen suoraan korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä (EU-luovuttamislain 37 §). Lakia säädettäessä on pidetty tärkeänä, että uudeltaisesta järjestelmästä saadaan oikeuskäytäntöä ja sen yhtenäisyyttä ohjaavia korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä. Tavan-

omaisesta poikkeavaa muutoksenhakujärjestystä on myös perusteltu sillä, että EAW-puitepäätöksessä asetetuista lyhyistä määräaikaivelvoitteista johtuen kolmiasteista oikeusastejärjestystä ei ole katsottu voitavan toteuttaa. EU-luovuttamislain 32 §:n mukaan tilanteessa, jossa luovutettavaksi pyydetty on suostunut luovuttamiseen, käräjäoikeuden on päätettävä luovuttamisesta 3 päivän kuluessa suostumuksen antamisesta. Luovuttamisesta on kuitenkin päätettävä viimeistään 26 päivän kuluessa siitä, kun luovutettavaksi pyydetty henkilö on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Suomessa. Jos käräjäoikeuden päätöksestä on valitettu, korkeimman oikeuden on lain 41 §:n mukaan käsiteltävä asia kiireellisesti ja tehtävä päätös 20 päivän kuluessa valittajan vastapuolelle varatun 7 päivän määräajan päättymisestä. Jos käräjäoikeus tai korkein oikeus ei erityisestä syystä voi laissa edellytettyä määräaikaa noudattaa, on päätös tehtävä niin pian kuin mahdollista. Määräajat on säädetty vastaamaan puitepäätöksen 17 artiklaa. Sen mukaan luovuttamisesta on tehtävä lopullinen päätös 10 päivässä, jos etsitty henkilö suostuu luovuttamiseensa ja muissa tapauksissa 60 päivässä.

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetussa laissa (1383/2007, jäljempänä *pohjoismainen luovuttamislaki*) on määrääksäänöksiä lukuun ottamatta sama käsittely- ja oikeusastejärjestys kuin EU-luovuttamislaisissa. Määräaikaivelvoitteet on rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevassa Pohjoismaiden välisessä sopimuksessa (SopS 72/2012, jäljempänä *pohjoismainen luovuttamissopimus*) määritelty puolta lyhyemmiksi kuin EAW-puitepäätöksessä. EU-luovuttamislaita poiketen tilanteessa, jossa henkilö ei ole suostunut luovuttamiseensa, käräjäoikeuden on päätettävä luovuttamisesta 14 päivän kuluessa luovutettavaksi pyydetyn henkilön kiinniottamisesta tai tavoittamisesta (pohjoismaisen luovuttamislain 29 §). Korkeimman oikeuden on 38 §:n mukaan käsiteltävä luovuttamisasia kiireellisesti ja tehtävä päätös 7 päivän kuluessa valittajan vastapuolelle varatun määräajan päättymisestä.

Luovuttamisasioiden lukumääristä ja luovuttamisesta kieltäytymisestä

Suomessa annetaan vuosittain yli 100 eurooppalaista pidätysmääräystä ja selvästi enemmän kuin niitä lähetetään muista jäsenvaltioista Suomeen täytäntöönpantaviksi. Viimeisten viiden vuoden aikana Suomessa täytäntöönpanneiden pidätysmääräysten lukumäärä on vaihdellut vuosittain noin 20:stä jonkin verran yli 40:een. Vuonna 2009 Helsingin käräjäoikeus käsitteli 21 luovuttamisasiaa. Pohjois-Savon käräjäoikeudessa ja Oulun käräjäoikeudessa oli molemmissa 1 luovuttamisasia ja Pirkanmaan käräjäoikeudessa 3. Vuonna 2010 luovuttamisasioita oli ainoastaan Helsingin käräjäoikeudessa (19) ja Pirkanmaan käräjäoikeudessa (11). Vuonna 2012 Helsingin käräjäoikeudessa oli 39 luovuttamisasiaa, Pirkanmaan käräjäoikeudessa 9 ja Itä-Suomen käräjäoikeudessa 5. Oulun käräjäoikeudessa ei kyseisenä vuonna käsitelty yhtään luovuttamisasiaa. Vuonna 2013 tapauksia oli Helsingin käräjäoikeudessa 28, Pirkanmaan käräjäoikeudessa 15, Oulun käräjäoikeudessa 1 ja Pohjois-Savon käräjäoikeudessa 3.

Muutosta pidätysmääräysten täytäntöönpanoa koskeviin ratkaisuihin on viime vuosina haettu seuraavasti: valituksia tehtiin 9 vuonna 2010, 10 vuonna 2011 ja 14 vuonna 2012. Vuonna 2013 muutosta haettiin 14 tapauksessa. Korkein oikeus on julkaissut tähän mennessä 8 eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaa ratkaisua. Noin seitsemäsosassa ratkaistuista asioista on katsottu olleen jokin sellainen oikeuskysymys, jota on yleiseltä kannalta arvioituna pidetty tärkeänä. Vuonna 2013 ei julkaistu yhtään luovuttamisratkaisua. Korkein oikeus on pyytänyt ennakkoratkaisua Euroopan unionin tuomioistuimelta (jäljempänä *EU-tuomioistuin*) kolmessa tapauksessa (R2008/133 / C-388-08, R2010/104, R2010/105 / C-105/10, R2012/189 / C-192/12), joista yksi raukesi pidätysmääräyksen peruuttamisen vuoksi.

Viime vuosina keskimäärin yli puolessa tapauksia luovutettavaksi pyydetty on suostunut luovuttamiseensa, eikä muutosta tällöin ole haettu. Tapauksia, joissa luovuttamisesta on kieltäydytty, on ollut vuosittain yhdestä kolmeen. Kieltäytymistilanteet ovat olleet

EU-luovuttamislain 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja tapauksia, joissa Suomen kansalainen, jota on pyydetty luovutettavaksi vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, on halunnut suorittaa rangaistuksen Suomessa. Henkilöä ei tällöin luovuteta, vaan rangaistus pannaan täytäntöön Suomessa. Tällöin kyse ei kuitenkaan ole valtioiden välisestä yhteistyöstä kieltäytymisestä, vaan vakiintuneesta käytännöstä ja suositeltavasta vaihtoehdosta luovuttamiselle. Siirtämällä ulkomaalaiselle tuomittu rangaistus pantavaksi täytäntöön tuomitun kansalaisuusvaltiossa, pyritään helpottamaan tuomitun sopeutumista yhteiskuntaan vapautumisensa jälkeen. Tällaisissa tapauksissa lain soveltamiseen ei ole liittynyt epäselvyyksiä tai tulkinnanvaraisuutta.

Pohjoismaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevia lukumäärätietoja on saatavilla vuodesta 2012 alkaen. Mainittuna vuonna Suomesta muihin Pohjoismaihin luovutettiin yhteensä 25 henkilöä, joista 12 tapauksessa luovuttamisesta päätti Helsingin käräjäoikeus, 4 tapauksessa Tampereen käräjäoikeus, 2 tapauksessa Pohjois-Savon käräjäoikeus ja 7 tapauksessa Oulun käräjäoikeus. Vuonna 2012 korkeimmassa oikeudessa käsiteltiin 6 pohjoismaista luovuttamista koskevaa asiaa. Näistä julkaistiin 1 ratkaisu. Vuonna 2013 Helsingin ja Oulun käräjäoikeuksissa käsiteltiin 3 pohjoismaiseen luovuttamislakiin perustuvaa asiaa. Tampereen käräjäoikeudessa tapauksia oli 4, Pohjois-Savon käräjäoikeudessa ei yhtään. Mainittuna vuonna yhdestä ratkaisusta valitettiin korkeimpaan oikeuteen. Myös Pohjoismaiden välillä luovuttamisesta kieltäytymisiä on ollut vähän ja ne ovat koskeneet tilannetta, joissa Suomen kansalaiselle tuomittu vankeusrangaistus on luovuttamisen sijasta pantu täytäntöön Suomessa.

2.1.2 Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat

Ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat perheoikeudelliset asiat

Perheoikeudellisessa asiassa annetun ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytän-

töönpanokelpoisuutta koskevat asiat, niin sanotut eksekvatuuriasiat, käsitellään ensimmäisenä oikeusasteena käräjäoikeudessa tai Helsingin hovioikeudessa sen mukaan, mihin säädökseen hakemus perustuu.

Täytäntöönpanoa haetaan käräjäoikeudelta, jos hakemus perustuu yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annettuun lakiin (588/1977). Sama koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003, jäljempänä *Bryssel IIa -asetus*, mukaisia hakemuksia. Käräjäoikeudet on nimetty toimivaltaisiksi tuomioistuimiksi Suomessa myös sovellettaessa toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa 18 päivänä joulukuuta 2008 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 4/2009 sekä lasten ja muiden perheenjäsenten elatusavun kansainvälisestä perinnästä Haagissa vuonna 2007 tehtyä yleissopimusta.

Käräjäoikeudessa päätös annetaan näissä asioissa asiakirjojen perusteella vastapuolta kuulematta, joten varsinainen riitaisen asian käsittely voi alkaa vasta hovioikeudessa. Oikeusastejärjestys on kolmiportainen eli käräjäoikeuden päätöksestä valitetaan hovioikeuteen ja sieltä valituslupamenettelyn kautta korkeimpaan oikeuteen.

Helsingin hovioikeus käsittelee avioliittolain (234/1929) 123 §:n nojalla ensimmäisenä oikeusasteena eräät avioeroa koskevan ulkomaisen päätöksen vahvistamista koskevat asiat. Kyse on tällöin muissa valtioissa kuin Euroopan unionin jäsenvaltioissa tai Pohjoismaissa annetuista tuomioista taikka muista päätöksistä, jotka eivät ole ilman eri toimenpidettä päteviä Suomessa. Muussa valtiossa annettu avioeropäätös on vahvistettava hovioikeudessa lähinnä silloin, kun ainakin toinen puolisoista oli Suomen kansalainen (avioliittolain 121 §:n 2 momentti). Muutosta Helsingin hovioikeuden ratkaisuun haetaan korkeimmalta oikeudelta valittamalla, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Ulko-

mainen avioeropäätös on kuitenkin ilman erityistä vahvistamista pätevä Suomessa, jos molemmat puoliset päätöstä annettaessa olivat päätöksen antaneen valtion kansalaisia tai jos päätös koskee puolisoita, joista kumpikaan ei silloin ollut Suomen kansalainen ja joista toinen tai molemmat olivat jonkin muun kuin päätöksen antaneen valtion kansalaisia. Edellytyksenä on lisäksi, että päätös katsotaan päteväksi kummankin puolison kotimaassa (avioliittolain 121 §:n 1 momentti).

Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 14 §:n mukaan vieraassa valtiossa annetun rekisteröidyn parisuhteen purkamista koskevan päätöksen pätevyyteen sovelletaan, mitä avoliittolain 121 ja 122 §:ssä säädetään vieraassa valtiossa annetun avioliiton purkamista koskevan päätöksen pätevyydestä Suomessa. Parisuhteen purkamista koskeva ulkomainen päätös on siten Suomessa pätevä joko ilman erityistä vahvistamista tai Helsingin hovioikeuden vahvistettua sen.

Helsingin hovioikeus käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena myös adoptiolain (22/2012) 71 ja 73—75 §:ssä tarkoitetut ulkomaisen adoption tai sen purkamisen vahvistamista koskevat asiat sekä eräät lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat asiat. Tällaisia ovat lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 25 §:ssä tarkoitetut asiat, jotka koskevat sellaisen päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa, joka on annettu muussa vieraassa valtiossa kuin Pohjoismaassa ja joka ei kuulu Bryssel II a -asetuksen soveltamisalaan. Muutosta haetaan korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä. Samanlainen sääntely koskee vieraassa valtiossa isyydestä annetun päätöksen vahvistamista isyyslain (700/1975) 52 §:n mukaisesti.

Lisäksi Helsingin hovioikeus käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (370/1983) 11 §:ssä tarkoitetut ulkomaisen elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa koskevat hakemukset sekä holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 95 j ja 95 k §:ssä tarkoitetut hakemukset. Helsingin hovioikeus vahvistaa myös toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhem-

painvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa Haagissa vuonna 1996 tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 9/2011, jäljempänä *Haagin lastensuojelusopimus*) ja aikuisten kansainvälisestä suojelusta Haagissa vuonna 2000 tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 11/2011) tarkoitetut ulkomaiset päätökset. Näissäkin asioissa muutosta haetaan korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä.

Lapsen palauttamista koskevat asiat

Lapsen palauttamista koskeva hakemus perustuu yleensä Haagissa vuonna 1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehtyyn yksityisoikeuden alaa koskevaan yleissopimukseen (SopS 57/1994, jäljempänä *Haagin lapsikaappausopimus*). Samaan tarkoitukseen voidaan käyttää myös vieraassa valtiossa annetun huoltopäätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista koskevaa Euroopan neuvoston yleissopimusta (SopS 56/1994, jäljempänä *Euroopan neuvoston sopimus*). Toimivaltainen tuomioistuimien ensimmäisenä oikeusasteena on Helsingin hovioikeus. Kansalliset säännökset asiasta ovat lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 5—7 luvussa. Helsingin hovioikeuden ratkaisusta valitetaan ilman valituslupaa korkeimpaan oikeuteen. Valitusaika on myönteisessä päätöksessä 14 päivää. Jos hakemus hylätään, valitusaika on 30 päivää. Tilastojen mukaan hovioikeuden ratkaisu on annettu laissa säädetyn kuuden viikon määräajassa hakemuksen tekemisestä. Korkeimman oikeuden ratkaisu on annettu noin kolmen kuukauden kuluessa hovioikeuden päätöksestä. Hakemuksen käsittely molemmissa oikeusasteissa yhteensä on kestänyt siten keskimäärin 18 viikkoa eli 4,5 kuukautta.

Perheoikeudellisten asioiden lukumääristä

Esityksessä tarkoitettuja kansainvälisiä asioita on lukumääräisesti melko vähän. Helsingin hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltäviä eksekvatuuriasioita on ollut vuosittain noin 170. Suurin osa niistä eli noin 130 hakemusta on koskenut ulkomaisen

avioeropäätöksen vahvistamista. Muissa tapauksissa on ollut kysymys lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta, elatusta, adoptiota tai isyyttä koskevan ulkomaisen päätöksen vahvistamisesta. Muutoksenhaku näissä asioissa on ollut hyvin harvinaista.

Viimeaikaisten lainsäädäntömuutosten myötä Helsingin hovioikeuden vahvistamista edellyttävien ulkomaisten päätösten määrän voidaan arvioida jossain määrin vähenevän. Kesällä 2012 voimaan tulleen adoptiolain säännökset vähentävät tarvetta ulkomaisen päätöksen vahvistamiseen tuomioistuimessa. Lisäksi kesäkuussa 2011 voimaan tulleet ulkomaisen elatusapupäätöksen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvät Euroopan unionin säännökset ohjaavat jäsenvaltioiden väliset hakemukset yhä enenevässä määrin paikallisiin kärjäoikeuksiin tai suoraan ulosottoviranomaiselle. Lasten ja muiden perheenjäsenen elatusavun kansainvälisestä perinnästä Haagissa vuonna 2007 tehdyn yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tapaukset ohjautuvat niin ikään paikallisille kärjäoikeuksille yleissopimuksen tultua voimaan Euroopan unionin osalta elokuussa 2014.

Lapsen palauttamista koskevia asioita on ollut Helsingin hovioikeudessa vuosittain alle kymmenen. Vuonna 2011 tapauksia oli 9, vuonna 2012 niitä oli 5 ja vuonna 2013 tapauksia oli 9. Muutosta on haettu keskimäärin joka toiseen ratkaisuun. Vuosina 2011–2013 korkeimmassa oikeudessa on ollut yhteensä 10 valitusta. Korkein oikeus on Haagin lapsikaappausopimuksen voimassaoloaikana vuodesta 1995 julkaissut kaikkiaan 11 lapsen palauttamista koskevaa ratkaisua. Viimeisten kolmen vuoden aikana on julkaistu ainoastaan yksi ratkaisu, jossa on katsottu olleen ennakkopäätökseltä edellytettävää yleisempää merkitystä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö

2.2.1 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen

Eurooppalaiseen pidätysmääräykseen perustuva luovuttaminen

Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta eurooppalaiseen pidätysmääräykseen perustuvasta luovuttamisesta päättää kaikissa jäsenvaltioissa tuomioistuin ja muutoksenhakuoikeus on pääsääntöisesti rajoitettu yhteen oikeusasteeseen. Joissakin jäsenvaltioissa muutoksenhaku on rajoitettu tilanteisiin, joissa luovutettavaksi pyydetty henkilö vastustaa luovuttamista (Ruotsi, Latvia, Espanja, Slovakia, Slovenia, Unkari). Lisäksi eräissä jäsenvaltioissa varsinaiset muutoksenhakukeinot on suljettu pois, mutta tietyin edellytyksin lain tulkintaa koskeva asia voidaan saatata korkeimman oikeuden käsiteltäväksi (Alankomaat) tai luovuttamisesta tehtyä ratkaisua on harkittava uudelleen (Saksa). On myös jäsenvaltioita, joissa luovuttamisesta päättää joko aina tai tietyissä tilanteissa ensi asteessa syyttäjä (Latvia, Slovakia).

Luovuttamisen menettelyä koskevien määräaikojen suhteen jäsenvaltioiden lainsäädännössä pääsääntöisesti edellytetään, että muutoksenhakutuomioistuimen tulee antaa ratkaisu luovuttamisesta puitepäätöksessä edellytetyissä määräajoissa. Poikkeuksena on esimerkiksi Ruotsi, jonka lainsäädännössä määräaikavelvoite on asetettu ainoastaan kärjäoikeudelle (30 päivää pidättämisestä). Ruotsin lainsäädäntö on myös oikeusasteiden osalta poikkeuksellinen sikäli, että kärjäoikeuden päätöksestä on sallittua valittaa kahden oikeusasteeseen; hovioikeuteen sekä valitusluvan kautta korkeimpaan oikeuteen.

EAW-puitepäätöksen täytäntöönpanoon liittyvää lainsäädäntöä eri jäsenvaltioissa on tarkemmin selostettu oikeusministeriön työryhmän mietinnössä (2/2014).

Luovuttamisen määräaikavelvoitteet ovat olleet esillä EAW-puitepäätöksestä tehdyissä maa-arvioinneissa sekä myös EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Puitepäätöksen 17 artiklan on katsottu tarkoitta-

van, että luovuttamista koskeva lopullinen ratkaisu on muutoksenhakuasteen päätös. EU-tuomioistuimien käsitteli asiassa C-168/13 kysymystä muutoksenhausta ja sen lykkäävästä vaikutuksesta niin sanotusta erityissäännöstä luopumista koskevaan päätökseen. Tuomioistuimien piti muutoksenhakua lykkäävien vaikutuksien sallittuna, mutta korosti samalla menettelyn kiireellisyysvaatimusta ja sitä, että lopullinen päätös tulee tehdä puitepäätöksen 17 artiklassa tarkoitetuissa määräaajoissa. Perusteena olla noudattamatta 17 artiklan määräaikoja ei tuomioistuimien mukaan myöskään voi olla se, että ratkaisuun haetaan muutosta kansallisessa tuomioistuimessa, jollei tuomioistuin päättää esittää ennakkoratkaisukysymystä EU-tuomioistuimelle.

Pohjoismaiseen pidätysmääräykseen perustuva luovuttaminen

EAW-puitepäätöksestä seuraa, että Pohjoismaiden välisessä yhteistyössä voidaan sopia ainoastaan sellaisista järjestelyistä, joilla EAW-puitepäätöksessä tarkoitettuja menettelyjä vahvistetaan. Menettelyjä voidaan vahvistaa muun muassa EAW-puitepäätöksessä määrättyjä määräaikoja lyhentämällä (EAW-puitepäätöksen 31(2) artikla). Tähän perustuu se, että pohjoismaisessa luovuttamissopimuksessa määräaikavelvoitteet on määritelty lyhyemmiksi kuin EAW-puitepäätöksessä. Menettelyllisesti pohjoismaiden voimaansaattamisratkaisut hieman poikkeavat toisistaan. Ruotsissa ja Norjassa syyttäjä päättää luovuttamisesta, jos henkilö luovuttamiseen suostuu. Myös Islannissa luovuttamisesta ensi asteessa päättää syyttäjä. Tanskassa siitä päättää poliisipäällikkö. Kaikkien Pohjoismaiden lainsäädännössä on myös säännökset asian käsittelemisestä tuomioistuimissa. Eurooppalaista pidätysmääräystä vastaavasti määräaikavelvoite on Ruotsin lainsäädännössä asetettu ainoastaan käräjäoikeudelle, mutta ei muutoksenhakutuomioistuimille.

2.2.2 Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat

Ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoisuutta koskevat asiat käsitellään monissa valtioissa paikallisessa alioikeudessa, eikä niitä varten ole erityistä muutoksenhakujärjestelmää. Sen sijaan lapsen palauttamista koskevissa asioissa on erityisjärjestelyjä muun muassa toimivaltaisten tuomioistuinten tai muutoksenhaun osalta. Joissain valtioissa ne on keskitetty ensimmäisessä oikeusasteessa yhteen tai muutama tuomioistuimeen. Eräissä valtioissa valitusajaksi on tavanomaista lyhyempi ja muutoksenhakuasteiden määrää on voitu rajoittaa.

Ruotsissa kaikissa ulkomaisen tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoisuutta koskevissa asioissa toimivaltainen tuomioistuin ensimmäisenä oikeusasteena on Svean hovioikeus. Lapsen palauttamista koskevat asiat on keskitetty ensimmäisessä oikeusasteessa Tukholman käräjäoikeuteen. Valitusajaksi hovioikeuteen on kolme viikkoa. Valituslupa edellytetään sekä hovioikeuteen että korkeimpaan oikeuteen.

Saksassa elatusapua ja lapsen huoltoa koskevan ulkomaisen päätöksen vahvistamista koskevat asiat käsitellään alueellisesti toimivaltaisessa perheasioita käsittelevässä tuomioistuimessa (Amtsgericht – Familiengericht). Sen päätöksiin voi hakea muutosta osavaltion ylioikeudesta (Oberlandesgericht), jonka päätöksestä voidaan valittaa liittovaltion ylimpään tuomioistuimeen (Bundesgerichtshof). Lapsen palauttamista koskevia asioita käsitellään Saksan 650 alioikeudesta vain 22 alioikeudessa ja edelleen 22 valitus-tuomioistuimessa. Päätöksistä on vain yksi muutoksenhakuaste, ja valitusajaksi on kaksi viikkoa.

Yhdistyneessä kuningaskunnassa (Englanti ja Wales) ulkomaisen perheoikeudellisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat asiat käsitellään tilanteen mukaan Lontoon High Courtissa, County Courtissa tai Magistrates Courtissa. Lapsen palauttamista koskevat asiat on keskitetty Lontoon High Court of Justice perheoikeuden jaostolle. Päätökseen voi hakea muutosta kahden

viikon määräajassa valitustuomioistuimelta ja valituslupan kautta korkeimmalta oikeudelta.

Alankomaissa lapsen huoltoa tai elatusapua koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat asiat käsitellään paikallisessa alioikeudessa. Lapsen palauttamista koskevat asiat on keskitetty Haagin alioikeuteen ja edelleen Haagin valitustuomioistuimeen. Muutosta korkeimmalta oikeudelta voi hakea ainoastaan oikeuskysymysten osalta. Korkein oikeus ei voi muuttaa lapsen palauttamista koskevaa päätöstä.

Belgiassa elatusapua tai lapsen huoltoa koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa haetaan paikalliselta alioikeudelta. Päätöksestä voi valittaa muutoksenhakutuomioistuimeen ja edelleen kassatietotuomioistuimeen. Lapsen palauttamista koskevien asioiden käsittely on keskitetty viiteen alioikeuteen ja muutoksenhaku viiteen valitustuomioistuimeen.

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen

Yleisesti voidaan todeta, että nykyjärjestelmässä ei luovuttamisasioiden käsittelyn suhteen ole ilmennyt erityisiä ongelmia. Menettely on ollut sujuvaa ja asiat on saatu pääsääntöisesti käsiteltyä vaaditulla poikkeuksellisella nopeudella. Käsittelyjärjestyksessä ei Suomen maa-arvioinnissa tai muutoinkaan ole havaittu huomautettavaa eikä oikeusturvapuitteita.

Nykyinen muutoksenhakujärjestelmä on kuitenkin korkeimman oikeuden voimavarojen käytön kannalta osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi. Kun kaikista luovuttamisratkaisuksista voi valittaa korkeimpaan oikeuteen valituslupaa pyytämättä, muutoksenhakemukset käsitellään ja ratkaistaan korkeimmassa oikeudessa esittelijän valmistelutyön perusteella täysilukuisessa viiden jäsenen kokoonpanossa. Tämä on korkeimman oikeuden kokonaisvahvuudesta merkittävä osa. Kun korkeimman oikeuden ratkaisukapasiteetti on rajallinen, saattaa joissakin asiaryhmissä noudatettava suora muutoksenhakuoikeus vähentää korkeimman oikeuden mah-

dollisuuksia kohdentaa voimavaransa valituslupa-asioiden käsittelyyn ja ennakkopäätösten antamiseen. Valtaosa korkeimmassa oikeudessa käsiteltävistä luovuttamisasioista on ollut valituksia, jotka eivät ole johtaneet muutoksiin ja joihin ei ole liittynyt tarvetta saada oikeuskäytäntöä ohjaavia ennakkopäätöksiä. Niiden tarve on toisaalta vähentynyt myös siksi, että EU-luovuttamislaki on ollut voimassa jo yli 10 vuotta ja siihen liittyvä oikeuskäytäntö on suurelta osin vakiintunut.

Ensimmäisessä oikeusasteessa luovuttamisasioiden käsittely on keskittynyt Helsingin kärjäoikeuteen. Muissa kärjäoikeuksissa on vuosittain ollut muutamasta noin kymmeneen luovuttamisasiaa. Siten muualla kuin Helsingin kärjäoikeudessa luovuttamisasioihin ei ole päässyt kehittymään sellaista ruttiinia, joka vahvistaisi niiden käsittelyssä tarvittavaa erityisosaamista.

2.3.2 Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat

Järjestely, jossa Helsingin hovioikeus ratkaisee ensimmäisenä oikeusasteena lapsen palauttamista koskevat asiat ja tietyt ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat asiat, on sinänsä toiminut hyvin. Asiat on käsitelty sekä hovioikeudessa että valitusasioina korkeimmassa oikeudessa joutuisasti. Näiden asioiden käsittelyn keskittäminen yhteen tuomioistuimeen on ollut perusteltua, koska niiden ratkaiseminen edellyttää kansainvälisen yksityisoikeuden ja harvoin sovellettavien kansainvälisten sopimusten tuntemusta.

Kyseenalaiseksi on kuitenkin asetettu se, että ensimmäinen oikeusaste näissä asioissa on hovioikeus alioikeuden sijasta. Eksekvatuuriasioiden käsittely Helsingin hovioikeudessa kolmen jäsenen kokoonpanossa merkitsee hovioikeuden voimavarojen käyttämistä muuhun kuin sen perustehtävään eli muutoksenhakutuomioistuimena toimimiseen. Kun eksekvatuuriasiat ovat hakemusasian luonteisia, eikä niissä ole aina varsinaista vastapuolta, kärjäoikeudessa noudatettava hakemusasioiden käsittelyjärjestys voisi olla muutoinkin soveliaampi eksekvatuuriasioiden ratkaisemiseen kuin hovioikeudessa noudatettava menettely.

Myös lapsen palauttamista koskevat asiat ratkaistaan hovioikeudessa aina kolmen jäsenen kokoonpanossa. Tätä on pidetty hovioikeuden voimavarojen kohdentamisen kannalta ongelmallisena. Hovioikeuden päätöksistä valitetaan korkeimpaan oikeuteen ilman valituslupaa. Tämä sitoo myös korkeimman oikeuden voimavaroja epätarkoituksenmukaisella tavalla, varsinkin kun vain osa päätöksistä annetaan ennakkopäätöksiä. Muutoksenhakualttius lapsen palauttamista koskevissa asioissa on korkea. Valitukset ratkaistaan kiireellisessä menettelyssä ja, kuten luovuttamisasiat, täysilukuisessa viiden jäsenen kokoonpanossa.

Lapsen palauttamista koskeva päätös pannaan täytäntöön siten, että palauttamispäätöksen antanut tuomioistuin lähettää päätöksen viran puolesta toimivaltaiselle käräjäoikeudelle täytäntöönpanoa varten. Käräjäoikeus puolestaan antaa vastapuolta kuulematta noutomääräyksen toimivaltaiselle ulosottomiehelle. Kun käräjäoikeus antaa noutomääräyksen muutaman päivän kuluessa palauttamispäätöksen antamisesta ja on siten sidottu palauttamispäätöksen antaneen hovioikeuden tai korkeimman oikeuden kantaan, käräjäoikeuskäsittely on koettu tarpeettomaksi välivaiheeksi täytäntöönpanomenettelyssä.

Helsingin hovioikeudessa käsiteltävistä yksikvatuuriasioista suurin osa koskee ulkomaisen avioeropäätöksen tunnustamista. Ulkomaisen avioeropäätöksen pakollinen vahvistaminen tuomioistuimessa muun muassa aina, kun toinen puolisoista on Suomen kansalainen, on tarpeettoman monimutkainen järjestely ja vie Helsingin hovioikeuden voimavaroja asioissa, jotka ovat pääosin ruutiiniluontoisia.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Yleistä

Esityksen tavoitteena on muuttaa oikeusastejärjestystä nykyistä järkevämmäksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä. Luovuttamisen osalta muutokset koskevat luovuttamista Suomesta toiseen Euroopan

unionin jäsenvaltioon tai Pohjoismaahan. Sitteen lukuun ottamatta jäljempänä yksityiskohteisissa perusteluissa selostettua vähäistä muutosta säilöön ottamisesta ilmoittamista koskevaan säännökseen, esityksessä ei puututa Euroopan unionin tai Pohjoismaiden ulkopuolelle tapahtuvaan luovuttamiseen, josta päättää oikeusministeriö. Esitys ei koske niitä kansainvälisiä perheoikeudellisia asioita, joita käsitellään ensimmäisenä oikeusasteena jo nykyään käräjäoikeudessa.

3.2 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen

Muutoksenhaku luovuttamisasioissa

Luovuttamisasioissa olisi tarkoituksenmukaista muuttaa nykyjärjestelmää siten, että muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen tapahtuisi valitusluvan kautta. Tällöin korkein oikeus voisi nykyistä tehokkaammin keskittää voimavaransa ennakkopäätösten antamiseen. Tämä tavoite olisi ensinnäkin toteutettavissa siten, että otettaisiin käyttöön yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävissä asioissa normaalisti noudatettava oikeusjärjestys. Sitteen käräjäoikeuden päätöksestä voitaisiin valittaa hovioikeuteen ja hovioikeuden ratkaisusta olisi valitusluvan kautta muutoksenhaku oikeusasteen korkeimpaan oikeuteen. Käsillä olevissa asiaryhmissä tämä kuitenkin tarkoittaisi oikeusasteiden lisäämistä nykyisestä, eikä vastaisi oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa asetettua tavoitetta pyrkiä kokonaisuutena vähentämään asioiden käsittelyyn tarvittavaa työpanosta ja lyhentämään niiden käsittelyketjuja. Hovioikeuksilla ei myöskään nykyisellään ole kokemusta luovuttamisasioiden käsittelystä, joskin tarvittava asiantuntemus olisi hankittavissa koulutuksen avulla. Asiantuntemusta muutoinkin kertyisi soveltamiskokemuksen myötä.

Tämä vaihtoehto olisi ongelmallinen myös luovuttamisasioiden käsittelylle asetetun kiireellisyysvaatimuksen kannalta. EAW-puitepäätöksessä edellytetään, että luovuttamismenettely on muutoksenhakuvaiheineen saatava päätökseen puitepäätöksessä tarkoitetuissa määräaajoissa. Tämän on myös EU-tuomioistuin aikaisemmin mainitussa ratkaisussaan vahvistanut. Pohjoismaisessa luovut-

tamissopimuksessa määräajat ovat puolta lyhyemmät kuin EAW-puitepäätyöksesssä. Määräaikavelvoitteiden vuoksi käsittelyaikoja olisi kunkin oikeusasteen osalta lyhennettävä ja ne olisi laskettava niin, että koko tuomioistuininprosessi saadaan päätöksen 60 päivässä kiinniottoajankohdasta ja Pohjoismaiden välisissä tilanteissa 30 päivässä. Myös tilanteissa, joissa luovutettavaksi pyydetty henkilö suostuu luovuttamiseen, määräaikoja olisi lyhennettävä nykyisestä, vaikkakaan kärjäuikeuden ratkaisusta ei tällöin yleensä valiteta. Lopputuloksena joka tapauksessa olisi, että määräajat jouduttaisiin määrittelemään niin lyhyiksi, että niiden noudattaminen olisi käytännössä erittäin vaikeaa. Lisäksi oikeusturvaa voisi erityisesti vaikeimmissa tapauksissa vaarantaa se, että käytettävissä olevat lyhyet määräajat pitäisi jakaa kolmen oikeusasteen kesken. Siten voidaan katsoa, että oikeusasteiden lisääminen nykyisestä ei vastaisi oikeudenhoidon uudistamisohjelman tavoitteita sen enempää käsittelyn tehostamisen kuin oikeusturvankaan kannalta. Kolmiportainen oikeusastejärjestys olisi myös kansainvälisessä vertailussa harvinainen.

Toisena vaihtoehtona nykyjärjestelylle voitaisiin harkita sitä, että kärjäuikeuden ratkaisusta olisi muutoksenhakuoikeus hovioikeuteen, mutta hovioikeuden ratkaisusta ei olisi sallittua valittaa. Vertailun vuoksi voidaan mainita, että valituskieltoa ylipään oikeusasteeseen on käytetty kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa laissa (21/1987). Lain 24 §:ssä on kielto valittamalla hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämistä koskevissa tilanteissa, joissa oikeusministeriön siirtopäätöksestä on valitettu Helsingin hallinto-oikeuteen. Valituskielto olisi kuitenkin hyvin poikkeuksellinen. Epäkohtana olisi myös se, että tällöin poistuisi kokonaan mahdollisuus saada luovuttamisasioissa oikeuskäytäntöä ohjaavia korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä.

Kolmas vaihtoehto tavoiteltavaan lopputulokseen pääsemiseksi olisi se, että kärjäuikeuden päätöksestä olisi edelleen muutoksenhakuoikeus hovioikeus ohittaen suoraan korkeimpaan oikeuteen, mutta edellytettäisiin

valituslupaa. Tätä vaihtoehtoa on pohdittava erityisesti oikeusturvaa ja muutoksenhakuoikeutta koskevien perustuslain 21 §:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) 14 artiklan kannalta. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on useassa lausunnossaan todennut, ettei valituslupamenettely sellaisenaan ole mainittujen sopimusmääräysten tai perustuslain 21 §:n vastainen (mm. PeVL 35/2002 vp, PeVL 4/2010 vp, PeVL 33/2012 vp). Valiokunnan mukaan jatkokäsittelylupajärjestelmässä muutoksenhakuoikeutta ei ole rajoitettu muun muassa sen vuoksi, että kaikista kärjäuikeuden ratkaisuista saa valittaa hovioikeuteen (esim. PeVL 4/2010 vp, PeVL 33/2012). Vastaavalla perusteella myöskään valituslupajärjestelmässä kyse ei ole muutoksenhakuoikeuden rajoittamisesta. Valituslupavaihtoehtossa kaikista luovuttamista koskevista ratkaisuista saisi edelleen valittaa korkeimpaan oikeuteen, joka tutkisi valituslupan myöntämisen edellytykset jokaisessa tapauksessa. Valituslupajärjestelmä ei toisaalta ole sellaisenaan rinnastettavissa jatkokäsittelylupajärjestelmään. Valituslupan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa pelkkä aihe epäillä alemman tuomioistuimen ratkaisun oikeellisuutta ei ole valituslupan myöntämisen peruste, toisin kuin jatkokäsittelylupajärjestelmässä.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) mukaan muutosta markkinaoikeuden ratkaisuun eräissä asioissa haetaan valituslupamenettelyn kautta korkeimmalta oikeudelta (7 luvun 4 §). Perustuslakivaliokunta ei pitänyt valituslupasääntelyä ongelmallisena perustuslain 21 §:n kannalta (PeVL 33/2012 vp). Valiokunta muun muassa kiinnitti huomiota siihen, että korkein oikeus voi myöntää valituslupan oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n perusteella ennakkopäätösperusteen lisäksi myös silloin, jos valituslupan myöntämiseen on muu painava syy. Valiokunta totesi, että muun painavan syyn arvioimiselle oikeusturvan takaamisen näkökulmasta saattaa olla korostettua tarvetta. Painava syy valituslupaperusteena on merkityksellinen myös EU-luovuttamislain ja pohjoismaisen luovutta-

mislain mukaisissa tapauksissa siitä riippumatta, onko alempi tuomioistuin kieltäytynyt henkilön luovutettavaksi vai määrännyt tämän luovutettavaksi. Perusteet luovuttamisesta kieltäytymiselle ovat hyvin rajoitettuja ja tarkoitettu sovellettaviksi poikkeuksellisissa tilanteissa. Jos tällainen poikkeuksellinen tilanne olisi käsillä, voisi se olla painava syy myös valitusluvan myöntämiselle.

Voimassa olevassa laissa myös maa-oikeuden päätöksistä valitettaessa muutoksenhaku on järjestetty siten, että maa-oikeuden ratkaisusta voi valittaa hovioikeus ohittaen suoraan korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Maa-oikeuksina toimivat tietyt käräjäoikeudet ja niissä käsitellään kiinteistötoimituksista sekä kuntien tielautakuntien toimituksista tehtyjä valituksia ja kanteluita.

Merkityksellistä oikeusturva-arvioinnissa on myös se, että pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskeva päätös on menettelyllinen ja merkitsee ainoastaan sen kysymyksen ratkaisemista, luovutetaanko henkilö pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon syyte-toimia tai rangaistuksen täytäntöönpanoa varten. Ratkaisulla ei oteta kantaa epäillyn syyllisyyteen tai rikoksesta määrättyyn rangaistukseen, vaan ne ratkaistaan, samoin kuin pidätysmääräyksen antamisen edellytykset, määräyksen antaneessa valtiossa siellä voimassa olevien menettelysäännösten mukaisesti. Luovuttamismenettely Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä perustuu vastavuoroiseen tunnustamiseen ja sen edellyttämään keskinäiseen luottamukseen. Sekä pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta että sen antamisesta päättää oikeusviranomainen, mihin seikkaan myös EU-tuomioistuin on kiinnittänyt huomiota tapauksessa C-168/13. Tuomioistuin on todennut, että kaikki puitepää-töksessä tarkoitetut jäsenvaltioiden väliset luovuttamismenettelyt tapahtuvat tuomioistuimen valvonnassa. Kaikki jäsenvaltiot ovat myös sitoutuneet Euroopan unionin perusoikeuskirjaan ja keskeisimpiin kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin oikeusturvan sekä muutoksenhaun osalta. Luovutettavalla henkilöllä on käytettävissään kaikki määräyksen antaneen valtion lain mukaiset oikeussuojakeinot siinä tuomioistuinkäsittelyssä, jota varten hänet on päätetty luovuttaa.

EU-tuomioistuin on myös pakolaisaseman myöntämistä tai poistamista koskevista menettelyistä jäsenvaltioissa sovellettavista vähimmäisvaatimuksista annettuun direktiiviin liittyvässä asiassa (C-69/10) ottanut kantaa oikeussuojakeinojen riittävyyteen. Kyse oli tapauksesta, jossa jäsenvaltion kansallisen lain mukaan ei ollut oikeutta hakea muutosta itsenäisellä muutoksenhakukeinolla kansallisen viranomaisen nopeutetussa menettelyssä antamaan päätökseen. Tuomioistuin oli muun muassa tehokkaan oikeussuojan periaatteesta todennut, että sillä annetaan yksityiselle oikeus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi, mutta ei useassa oikeusasteessa (kohta 69). Siirtyminen muutoksenhakujärjestelmään ei tällaistaakaan rajoittamista merkitsisi, vaan luovuttamisasiaan olisi aina mahdollista saada kahden oikeusasteen ratkaisu.

Toisaalta niissäkin tapauksissa, joissa kyse on syyllisyydestä, valituslupamenettelyn on katsottu voivan täyttää perustuslain 21 §:n sekä kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden vaatimukset oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä. Valituslupamenettelyä ei sellaisenaan ole pidetty myöskään muutoksenhakuoikeutta syyllisyyskysymykseen tai tuomittuun rangaistukseen koskevan Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 2 artiklan vastaisena (esim. Pellonpää, Euroopan ihmisoikeussopimus, 2000, s. 515—517, PeVL 35/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt huomiota oikeudenkäynnin joutuisuuteen yhtenä keskeisenä perusoikeutena (esim. PeVL 35/2009 vp, PeVL 33/2008 vp). Sillä on keskeinen merkitys myös luovuttamisasioissa, koska luovuttamismenettelyn nopeuttaminen samalla jouduttaa asian saamista käsiteltäväksi luovuttamista pyytäneessä valtiossa. Myös valituslupavaihtoehdossa luovuttamisesta tulisi pääsääntöisesti saada lopullinen ratkaisu puitepää-töksessä ja pohjoismaisessa luovuttamissopimuksessa edellytetyissä määräajoissa. Määräaikavelvoitteista olisi sallittua poiketa vain erityistapauksissa, kuten jos asiasta on pyydetty ennakkoratkaisua EU-tuomioistuimelta. Koska oikeusasteita olisi vain kaksi, kuten nykyisinkin, määräaikavelvoitteiden noudattaminen ei kuitenkaan olisi niin ongelmallista kuin kolmiasteisessa vaihtoehdossa.

Luovuttamisasioiden käsittelyä voitaisiin korkeimmassa oikeudessa tehostaa myös siten, että valitus olisi mahdollista nykyisen viiden jäsenen sijasta käsitellä kolmen jäsenen kokoonpanossa. Tällöin valituslupavaiheesta voitaisiin suoraan siirtyä käsittelemään valitusta, jos hakemus antaa siihen aiheen. Normaalista suppeampi jaostokokoonpano olisi sinänsä poikkeuksellinen järjestely, jota lainsäädäntö minkään tietyn yksittäisen asiaryhmän käsittelyssä ei tällä hetkellä mahdollista. Toisaalta luovuttamisasioiden käsittelyyn kiireellisyysvaatimuksesta johtuvia erityisiä perusteita. Korkeimman oikeuden kokoonpanoa koskevan sääntelyn joustavoittaminen olisi myös linjassa oikeudenhoidon uudistamisohjelman toimenpiteen 22 kanssa, jossa tavoitteena mainitaan tuomioistuinten kokoonpanosäännösten keventäminen.

Kuten edellä jaksossa 2.2.1 on todettu, eräissä Euroopan unionin jäsenvaltioissa ja muissa Pohjoismaissa luovuttamisesta ensi asteesta päättää syyttäjä. Myös tätä ratkaisumallia voitaisiin harkita neljäntenä vaihtoehtona. Asia on ollut pohdittavana pohjoismaisen luovuttamissopimuksen voimaansaatamista valmistelleessa työryhmässä (oikeusministeriön työryhmämietintö 2006:22). Työryhmä piti tällaista järjestelyä Suomessa ongelmallisena ja totesi siihen liittyvän muun muassa tulkauksen saatavuuteen liittyviä käytännön hankaluuksia. Tuomioistuin-käsittelystä ei myöskään olisi mahdollista kokonaan luopua, eikä menettelystä kaiken kaikkiaan arvioitu saatavan suurta etua siihen verrattuna, että asia käsiteltäisiin ensi asteen tuomioistuimessa.

Esityksessä on päädytty ehdottamaan voimassa olevan sääntelyn muuttamista edellä selostetun kolmannen vaihtoehdon mukaisesti eli säilyttämällä valitusoikeus käräjäoikeuden ratkaisusta suoraan korkeimpaan oikeuteen, mutta ottamalla käyttöön valituslupamenettely. Se vastaisi parhaiten tavoitetta vähentää luovuttamisasioiden käsittelyyn tarvittavaa työpanosta ilman, että asioiden käsittelyketju pitenisi. Samalla turvattaisiin asioiden käsittelylle asetettu kiireellisyysvaatimus sekä mahdollisuus saada oikeuskäytäntöä ohjaavia korkeimman oikeuden ennakko-päätöksiä. Esitetyillä perusteilla uudistus ei

myöskään vaarantaisi oikeusturvaa. Lisäksi käsittelyn jouduttamiseksi korkeimman oikeuden ratkaisukokoonpanoa ehdotetaan kevennettäväksi siten, että luovuttamisasioiden käsittelyä ja ratkaista kolmijäsenisessä jaostossa.

Päätöksenteon keskittäminen luovuttamisasioiden käsittelyyn

Perustuslakivaliokunta on valituslupaan sitotun muutoksenhaun osalta pitänyt merkityksellisenä myös asiantuntemuksen turvaamista ensimmäisessä oikeusasteessa (PeVL 33/2012 vp). Kun muutoksenhakusääntelyä luovuttamisasioiden käsittelyssä ehdotetaan muutettavaksi, on aiheellista tarkastella myös sitä, olisiko luovuttamisasioiden tarpeen siirtyä nykyistä keskitetympään järjestelmään.

EU-luovuttamislakiin ja pohjoismaiseen luovuttamislakiin perustuvat luovuttamisasiat on jo nykyisin keskitetty neljään käräjäoikeuteen. Luovuttamisasiat ovat olleet harvalukuisia ja suurin osa asioista on käsitelty Helsingin käräjäoikeudessa. Nykyisessä toimivaltajärjestelyssä ei sinällään ole käytännössä havaittu erityisiä ongelmia.

Jokaisessa toimivaltaisessa käräjäoikeudessa on oltava valmius tehdä nopeasti päätös luovuttamisasiassa. Vaikka luovuttamisasiat eivät oikeudellisesti yleensä ole erityisen vaativia, niissä tarvitaan erityisosaamista, joka voidaan saavuttaa ja ylläpitää vain käytännön työssä. Luovutettavaksi pyydetyn tulee myös saada oikeudellista apua ja riittävät tulkkauspalvelut. Toimivaltaiset käräjäoikeudet on voimassa olevassa laissa valittu siten, että luovuttamisasioiden käsittely ja sitä edeltävä säilöönotto-oikeudenkäynti voitaisiin järjestää suhteellisen lähellä luovutettavaksi pyydetyn henkilön kiinniotto- tai taivottamispaikkaa. Jos toimivalta keskitettäisiin yksin Helsingin käräjäoikeuteen, tämä ei aina olisi mahdollista. Toisaalta taas se, että luovutettavaksi määrätty useimmiten kuljetetaan pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta, puoltaisi käsittelyn järjestämistä Helsingin käräjäoikeudessa riippumatta siitä, missä henkilö on otettu kiinni. Tämä on sinänsä mahdollista myös voimassa olevan lain mukaan, koska luovuttamisasioiden käsittelyä voidaan henki-

lön kiinniottopaikasta riippumatta käsitellä missä tahansa toimivaltaisista neljästä käräjäoikeudesta.

Myös keskittämistä pohdittaessa on otettava huomioon, että luovuttamisasia tulee voida käsitellä ja ratkaista puitepäätöksessä edellytetyissä määräajoissa. Lisäksi lainsäädäntö lähtee siitä, että luovutettavaksi pyydetty henkilö on kuultava henkilökohtaisesti. Pitkien kuljetusmatkojen ja käsittelyn kiireellisuuden vuoksi luovuttamisasioiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen olisi ongelmallista esimerkiksi tilanteessa, jossa luovuttamisasian vuoksi säilöönnotettu on vankilassa, joka sijaitsee muualla kuin Helsingin lähialueella. Nykyään henkilö kuljetetaan luovuttamisasian käsittelevään käräjäoikeuteen yleensä säännönmukaisia valtakunnallisia vanginkuljetusreittejä käyttäen. Jos luovuttamisasiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen, käsittelymääräaikojen noudattaminen edellyttäisi, että kuljetukset jouduttaisiin räätälöimään erikseen, mistä aiheutuisi ylimääräisiä kustannuksia ja kuljetukseen tarvittavan henkilöstön siirtämistä pois vankilan perustoiminnoista. Lisäksi tilanteessa, jossa vankeusrangaistusta suorittavan luovuttamista lykätään tai Suomen kansalaisen taikka Suomessa pysyvästi asuvan luovuttamisesta kieltäydytään, henkilöä ei luovuteta, vaan luovuttamisoikeudenkäynnin jälkeen hän jatkaa vankeusrangaistuksen suorittamista Suomessa. Tällöin luovuttamisoikeudenkäynti olisi järkevää järjestää jossakin luovutettavaksi pyydetyn olinpaikkaa lähellä olevassa käräjäoikeudessa.

Lainsäädäntö ei nykyisellään sisällä säännöksiä luovuttamisasian käsittelyn järjestämisestä videoyhteyden välityksellä. Videoyhteyden käyttöä esitutkinta- ja oikeudenkäyntimenettelyssä sekä erityisesti kansainvälisissä oikeusaputilanteissa on viime vuosina pyritty lisäämään ja se olisi myös luovuttamisasioissa perusteltua. Säilöön ottamisen voimassapitämistä koskeva istunto voidaan käräjäoikeudessa jo nykyisin järjestää videoyhteyden avulla, koska asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolaissa (806/2011) säädetään vangitsemisvaatimuksen käsittelystä (EU-luovuttamislain 18 §). Pakkokeinolain 3 luvun 6 §:n 4 momentin mukaan vangitsemis-

vaatimuksen käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Edellytyksenä on, että tuomioistuimien harkitsee tällaisen kuulemisen soveliaaksi. Tuomioistuimien voi myös edellyttää, että vangittavaksi vaadittu on tuotava tuomioistuimeen. Esitutkinna rikoksesta epäilty voi antaa lausumansa puhelimen välityksellä tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jos tutkija katsoo, ettei siitä aiheudu haittaa eikä se vaaranna tutkinnan luotettavuutta (esitutkintalain, 805/2011, 7 luvun 1 §:n 2 momentti). Säännöksiä rikosasian vastaajan kuulemisesta tuomioistuimessa videoyhteyden välityksellä muussa kuin todistelutarkoituksessa ei nykyisellään ole.

Videokuulemisen sallivaa sääntelyä harkittaessa on tärkeää varmistua siitä, että sääntely on johdonmukaista suhteessa muuhun lainsäädäntöön. Luovuttamisasian käsittely ei sellaisenaan ole rinnastettavissa sen enempää vangitsemisasian käsittelyyn kuin rikosasian oikeudenkäyntiin. Asian luonne kuitenkin muistuttaa enemmän vangitsemista kuin rikosoikeudenkäynnissä käsiteltävää syyteasiaa. Tämä johtuu siitä, että luovuttamisoikeudenkäynnissä ei käsitellä vastaajan syyllisyyttä rikokseen, vaan ainoastaan luovuttamisen edellytykset pidätysmääräyksen antaneeseen valtioon. Pidätysmääräyksen antaneessa valtiossa puolestaan on arvioitu se, onko olemassa edellytykset syytteen nostamiselle tai edellyttääkö vankeusrangaistuksen täytäntöönpano henkilön luovuttamista asianomaiseen valtioon. Kyse on siten samantyyppisestä tilanteesta kuin rikoksesta todennäköisin syin epäillyn tai tuomitun vangitsemisvaatimuksen käsittelyssä. Mahdollisuus käsitellä luovuttamisasia vangitsemisvaatimuksen tavoin videoyhteyttä käyttäen vähentäisi oleellisesti edellä esiintuvia pitkiin kuljetusmatkoihin liittyviä ongelmia.

Sääntelyn olisi toisaalta oltava johdonmukaista myös suhteessa muuhun EU-lainsäädäntöön. EU-luovuttamislain ja pohjoismaisen luovuttamislain mukainen keskitämisratkaisu sisältyy myös eräisiin muihin vastavuoroista tunnustamista koskevien Euroopan unionin puitepäätösten täytäntöönpanolakeihin (laki omaisuuden tai todistusai-

neiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa, 540/2005 sekä laki eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta (729/2010, niin sanottu todisteiden luovuttamismääräystä koskeva puitepäättös), laki tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta (620/2012). Mainittujen lakien soveltamisesta on toistaiseksi vähän tai ei lainkaan käytännön kokemusta. Niissä on myös kysymys erityyppisistä ja erilaista käsittelynopeutta vaativista toimenpiteistä kuin luovuttamisasioissa. Niiden kunkin osalta voidaan myöhemmin tarkastella toimivaltaratkaisujen toimivuutta käytännön kokemusten kerryttyä. Lisäksi todisteiden luovuttamismääräystä koskeva puitepäättös tulee korvautumaan 1 päivänä toukokuuta 2014 hyväksytyllä direktiivillä 2014/41/EU rikosasioita koskevista eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä. Siten todisteiden hankkimiseen liittyvän yhteistyön osalta toimivaltakysymys tulee joka tapauksessa pohdittavaksi mainitun direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan, että EU-luovuttamislakiin ja pohjoismaiseen luovuttamislakiin perustuvat luovuttamisasiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen. Tämä turvaisi nykyistä paremmin luovuttamisasioissa vaadittavan asiantuntemuksen ensimmäisessä oikeusasteessa. Helsingin käräjäoikeudessa luovuttamisasiat on keskitetty pakkokeinoasioita käsittelevälle osastolle, jolla suurin osa kaikista Suomessa vireille tulleista luovuttamisasioista on käsitelty EU-luovuttamislain ja pohjoismaisen luovuttamislain voimaantulosta lähtien. Siten Helsingin käräjäoikeudella on eniten lain soveltamiskokemukseen perustuvaa erityisosaamista luovuttamisasioiden käsittelystä. Kuten nykyisin, luovuttamisasioita voisivat ratkaista ainoastaan kärjätuomarit.

Esityksessä lisäksi ehdotetaan, että luovutettavaksi pyydettyä voitaisiin luovutta-

misasiaa käsiteltäessä kuulla videoyhteyden välityksellä. Ehdotettava säännös vastaisi pakkokeinolain 3 luvun 6 §:n 4 momenttia. Siten luovuttamisasia voitaisiin käsitellä videoyhteyden välityksellä, jos tuomioistuimien harkitsee sen soveliaaksi.

Luovuttamisasioiden keskittämisellä olisi vaikutuksia myös luovuttamisasioita käsittelevien syyttäjien toimivaltaan. Heidän osaltaan muutokset niin ikään johtaisivat nykyistä keskitetympään järjestelyyn, jossa toimivalta hoitaa EU-luovuttamislain ja pohjoismaisen luovuttamislain mukaisia syyttäjän tehtäviä olisi Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivilla kihlakunnansyyttäjillä. Nykytilaa vastaavasti laissa kuitenkin säilyisi mahdollisuus siihen, että erityisestä syystä myös muu syyttäjä olisi toimivaltainen luovuttamisasiaa käsittelemään.

3.3 Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat

Eksekvatuuriasioiden käsittelyn siirtäminen Helsingin käräjäoikeuteen

Esityksessä ehdotetaan, että nykyään Helsingin hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävät eksekvatuuriasiat käsiteltäisiin Helsingin käräjäoikeudessa. Helsingin käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin muutosta Helsingin hovioikeudelta, jonka ratkaisusta olisi valituslupaa edellyttävä muutoksenhakuoikeus korkeimpaan oikeuteen.

Oikeusastejärjestyksen muuttamista harkittaessa vaihtoehtoina on pohdittu näiden asioiden käsittelyn siirtämistä joko kaikkiin käräjäoikeuksiin tai yhteen käräjäoikeuteen. Käsittely voitaisiin siirtää kaikkiin käräjäoikeuksiin sillä perusteella, että niissä käsitellään myös muun muassa eräisiin Euroopan unionin asetuksiin ja pohjoismaisiin säännöksiin perustuvia eksekvatuurihakemuksia. Esillä olevaan asiaryhmään kuuluvia asioita on kuitenkin lukumääräisesti vähän ja niiden joukossa voi olla hyvinkin erilaisia tilanteita. Oikeuskäytännön yhtenäisyyden ja asiantuntemuksen turvaamisen kannalta esityksessä on päädytty ehdottamaan asioiden siirtämistä yhteen käräjäoikeuteen.

Käräjäoikeuksista parhaimpana vaihtoehtona on pidetty Helsingin käräjäoikeutta, jossa käsitellään jo nykyisin paljon perheoikeudellisia asioita. Helsingin käräjäoikeuteen on keskitetty myös muita kansainvälisiä asioita. Helsingin käräjäoikeudessa voitaisiin myös hyödyntää helposti käräjäoikeuden ja Helsingin hovioikeuden yhteistä tietopalvelukeskusta.

Eksekvatuuriasiat eivät useimmiten ole kovin monimutkaisia. Niihin voi kuitenkin liittyä hyvinkin vaikeita kysymyksiä. On myös huomattava, että tiettyjen ulkomaisten ratkaisujen, esimerkiksi isyys- tai adoptiopäätösten tunnustaminen, vaikuttaa monissa oikeussuhteissa, joiden osapuolet eivät ole asianosaisia tunnustamisasiassa. Tämän vuoksi on tärkeää, että asian ratkaisevalla tuomarilla on asian laatuun nähden riittävä kokemus. Eksekvatuuriasioiden erityinen luonne huomioon ottaen olisi asianmukaista, että näitä asioita ei annettaisi käräjänotaareiden ratkaistaviksi, vaan käräjätuomarit käsitelisivät ne. Eksekvatuuriasioita ratkaisevien tuomareiden asiantuntemuksesta olisi tarpeen varmistua käräjäoikeuden sisäisillä järjestelyillä, esimerkiksi keskittämällä asioiden käsittely tietyille käräjätuomareille. Olisi myös tärkeää koulutuksella ja tuomioistuinten välisellä yhteistyöllä huolehtia Helsingin hovioikeudelle kertyneen asiantuntemuksen välittämisestä Helsingin käräjäoikeudelle. Soveltamiskokemuksen myötä asiantuntemusta kertyisi myös Helsingin käräjäoikeudelle.

Muutoksenhaun osalta on harkittu vaihtoehtoa, jonka mukaan Helsingin käräjäoikeuden päätökseen eksekvatuuriasiassa haettaisiin muutosta valituslupan kautta korkeimmalta oikeudelta. Valituslupaa edellyttävä muutoksenhaku on nykyisin käytössä myös Helsingin hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena ratkaisemissa ulkomaisen avioeropäätöksen tunnustamista koskevissa asioissa.

Esityksessä tarkoitetuissa eksekvatuuriasioissa ei ole suurta muutoksenhakuuuttuutta, joten niiden käsittelyyn tarvittavien voimavarojen käytön kannalta ei ole suurta merkitystä sillä, onko muutoksenhakuasteita yksi vai kaksi. Niihin ei myöskään liity kiireellisyysvaatimuksesta johtuvaa perustetta poiketa normaalista muutoksenhakumenettelystä. Näillä perusteilla esityksessä on päädytty eh-

dottamaan tavanomaista muutoksenhakumenettelyä.

Voimassa olevan lain mukaan jatkokäsittelylupajärjestelmä ei koske hakemusasioita. Oikeusministeriön asettama työryhmä ehdotti mietinnössään jatkokäsittelylupan laajentamista myös kaikkiin riita- ja hakemusasioihin (Mietintöjä ja lausuntoja 10/2014). Edellyttäen, että työryhmän ehdotus toteutuu, myös eksekvatuuriasiat kuuluisivat jatkokäsittelylupajärjestelmän piiriin. Tämä keventäisi ja nopeuttaisi hovioikeusmenettelyä selvissä tapauksissa.

Muutoksenhaku lapsen palauttamista koskevissa asioissa

Luovuttamisasioiden tavoin myös lapsen palauttamista koskevissa asioissa olisi tarkoituksenmukaista järjestää käsittelyketju sellaiseksi, että muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen tapahtuisi valituslupan kautta. Yksi vaihtoehto olisi, että ensimmäisenä oikeusasteena lapsen palauttamista koskevat asiat käsittelee Helsingin käräjäoikeus ja muutoksenhaussa noudatettaisiin normaalia oikeusastejärjestystä, jolloin muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun haettaisiin hovioikeudelta ja muutosta hovioikeuden ratkaisuun valituslupan kautta korkeimmalta oikeudelta. Tässä vaihtoehdossa olisi se epäkohta, että käsittelyketju pitenisi nykyisestä, mikä ei vastaa oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan kirjattuja tavoitteita. Ongelmallista olisi myös kokonaiskäsittelyajan todennäköinen piteneminen.

Toinen vaihtoehto voisi olla lapsen palauttamista koskevien asioiden siirtäminen Helsingin käräjäoikeuteen, jonka ratkaisuun voitaisiin hakea muutosta valituslupan kautta suoraan korkeimmalta oikeudelta. Tämä vaihtoehto turvaisi parhaiten lapsen palauttamista koskeviin asioihin liittyvän kiireellisyysvaatimuksen eikä lisäisi käsittelyketjuja nykyisestä. Etuna tässä vaihtoehdossa olisi myös korkeimmalle oikeudelle nykyisin käytössä olevista suorista valituksista aiheutuvan työmäärän väheneminen. Tässä vaihtoehdossa pidettiin kuitenkin ongelmallisena sitä, että hovioikeus ja sen asiantuntemus jäisi kokonaan pois käsittelyketjusta. Edellä selostetun mukaisesti myös perustuslakivaliokunta

on valituslupa sidotussa muutoksenhaussa pitänyt tärkeänä asiantuntemuksen turvaamista ensimmäisessä oikeusasteessa.

Kuten edellä jaksossa 3.2 on selostettu, perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan valituslupasääntelyä ei ole pidetty ongelmallisena oikeusturvaa koskevan perustuslain 21 §:n kannalta (mm. PeVL 33/2012 vp). Muutoksenhaussa on valituslupajärjestelmän piiriin kuuluvassakin asiassa käytössä kaksi tuomioistuinastetta. Korkein oikeus tutkii jokaisen valituslupahakemuksen ja asianosainen saa valituksensa korkeimman oikeuden käsittelyyn, jos valitusluvalle on peruste. Korkein oikeus voi myöntää valitusluvan oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n perusteella ennakkopäätösperusteen lisäksi myös silloin, jos valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Oikeusturva-arvioinnissa on syytä muistaa myös näiden asioiden erityinen luonne. Lapsen palauttamista koskevassa asiassa ei oteta kantaa lapsen huoltajuuteen, vaan tavoitteena on luvattomasti asuinvaltiostaan pois viedyn tai sinne palauttamatta jätetyn lapsen mahdollisimman pikainen palauttaminen takaisin asuinvaltioon. Tarvittaessa lapsen huoltajuutta koskeva asia ratkaistaan erillisessä oikeudenkäynnissä lapsen asuinvaltiossa. Mahdollisuudet palauttamisesta kieltäytymiseen on tarkkaan rajattu.

Esityksessä on päädytty ehdottamaan mallia, jossa lapsen palauttamista koskevat asiat käsiteltäisiin edelleen ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin hovioikeudessa, mutta muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen edellyttäisi valituslupaa. Lisäksi joustavoitettaisiin korkeimman oikeuden toimivaltaista kokoonpanoa näissä asioissa niin, että valitus voitaisiin käsitellä kolmen jäsenen kokoonpanossa. Tässä mallissa oikeusasteiden määrä ei lisääntyisi nykyisestä. Etuna olisi lisäksi se, että ensimmäisessä oikeusasteessa säilyisi vahva lapsen palauttamista koskevien asioiden asiantuntemus. Tällä järjestelmällä voitaisiin lyhentää lapsen palauttamista koskevien asioiden kokonaiskestoa ja säästää oikeudenkäynnistä aiheutuvia kustannuksia.

Ulkomaisen avioeropäätöksen tunnustamisesta

Edellä nykytilan arviointia koskevassa jaksossa esitetyistä syistä esityksessä ehdotetaan ulkomaisen avioeropäätöksen tunnustamista koskevan menettelyn keventämistä muuttamalla avioliittolakia niin, että ulkomaisia avioeropäätöksiä voitaisiin nykyistä laajemmin tunnustaa ilman erillistä tuomioistuimen vahvistusta. Vastaava muutos koskisi myös rekisteröityjen parisuhteiden purkamista koskevia ulkomaisia päätöksiä, joiden vahvistamiseen sovelletaan nykyisinkin samoja menettelysäännöksiä kuin avioeroasioissa.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Yleistä

Yleisesti voidaan arvioida, että esityksen kohteena olevien asioiden harvalukuisuuden perusteella ehdotusten kustannusvaikutukset jäävät vähäisiksi.

Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen

Saatavilla ei ole erillisiä kustannusarvioita luovuttamisasioiden eikä myöskään perheioikeudellisten asioiden käsittelystä. Menettelyllisesti luovuttamisasiat muistuttavat pakkokeinoasioiden käsittelyä. Oikeusministeriön oikeushallinto-osastosta saatujen tietojen mukaan yhden pakkokeinoasian käsittelykustannukset käräjäoikeudessa ovat keskimäärin 400 euroa. Luovuttamisasian käsittely sisältää yleensä sekä säilöön ottamisen voimassa pitämistä että luovuttamista koskevan istunnon, jotka molemmat tulee ottaa huomioon käsittelykustannuksia arvioitaessa.

Korkeimmassa oikeudessa asian käsittely on keskimäärin arvioitu maksavan noin 3 300 euroa (2012). Vanhojen suuntaantavien työajanseurantatietojen perusteella on arvioitu, että valitusluvasta aiheutuvat laskennalliset kustannukset ovat suuruusluokaltaan noin 1 900 euroa, asiaratkaisun noin 27 000 euroa. Laskentaperusteiden puutteellisuuden vuoksi kustannusarvioihin on kui-

tenkin syytä suhtautua varauksella. Myös tapauskohtaiset kustannuserot ovat huomattavia. Koska luovuttamisasioihin ei nykyisin sovelleta valituslupamenettelyä, on niiden joukossa monia yksinkertaisia ja selviä asioita. Tämän vuoksi voidaan arvioida, että luovuttamisasioiden keskimääräiset käsittelykustannukset ovat huomattavasti alhaisemmat kuin valitusluvan jälkeen annettujen asiaratkaisuiden.

Jos luovuttamisasioiden käsittely edellyttäisi valituslupaa, käsiteltäisiin suuri osa asioista jatkossa suppeammassa kokoonpanossa kuin nykyisin. Tähänastisten lukumäärätietojen perusteella voidaan arvioida, että vuosittain muutosta EU-luovuttamislakiin perustuvissa asioissa haetaan keskimäärin kymmenessä tapauksessa ja pohjoismaiseen luovuttamislakiin perustuvissa tapauksissa muutamassa tapauksessa. Suuntaa-antavasti voidaan arvioida, että siirtyminen valituslupaa edellyttävään muutoksenhakujärjestelmään merkitsisi luovuttamisasioiden osalta korkeimmalle oikeudelle noin 10 000 euron vuotuista kustannussäästöä. Lisäksi säästöä aiheutuisi korkeimman oikeuden kokoonpanon keventämisestä valitusasian käsittelyssä. Säästövaikutus ei kuitenkaan olisi merkittävä ottaen huomioon, että arvioiden mukaan valitusluvan myöntämisen edellytykset täyttyisivät vain noin 15 %:ssa muutoinkin harvakuksista tapauksista. Siirtyminen valituslupaa edellyttävään muutoksenhakujärjestykseen saattaa toisaalta myös vähentää muutoksenhakualttiutta.

Eräät kansainväliset perheoikeudelliset asiat

Tuomioistuimen vahvistamisedellytyksen poistaminen ulkomaisen avioeropäätöksen tunnustamista koskeissa asioissa ja sen myötä näiden asioiden (noin 130) poistuminen Helsingin hovioikeudesta merkitsisi kustannussäästöä hovioikeudelle. Hovioikeuden arvion mukaan näiden asioiden työmäärä vastaa noin kymmentä prosenttia keskimääräisen hovioikeudessa käsiteltävän hakemusasian työmäärästä. Siirto merkitsisi siten hovioikeudelle noin 26 000 euron laskennallista vuotuista säästöä. Toisaalta hakemusmaksutulot alenisivat noin 13 000 eurolla.

Voidaan olettaa, että maistraattien kustannukset eivät avioliittolakiin ehdotetun muutoksen vuoksi juurikaan kasvaisi, koska nykyisinkin Helsingin hovioikeudessa vahvistetun avioeropäätöksen merkitseminen väestötietojärjestelmään edellyttää maistraatin erillistä toimenpidettä hovioikeuden vahvistuspäätöksen jälkeen. Tehtävä ei myöskään olisi maistraateille luonteeltaan uusi, koska osa ulkomaisista avioeropäätöksistä on myös nykyisen lainsäädännön mukaan voimassa Suomessa ilman tuomioistuimen vahvistusta ja merkitään suoraan väestötietojärjestelmään.

Muiden eksekvatuuriasioiden (noin 40) siirto hovioikeudelta Helsingin kärjäoikeudelle merkitsisi kustannussäästöä, koska hakemusasian käsittely kärjäoikeudessa on keskimäärin noin 1 700 euroa hovioikeutta edullisempaa. Päätöksistä ei käytännössä valiteta, joten voidaan olettaa, että koko kustannusero realisoituisi säästönä. Laskennallisen säästön voidaan arvioida olevan suuruusluokaltaan noin 70 000 euroa. Muilta osin asioiden käsittelyn kustannukset siirtyisivät Helsingin hovioikeudelta Helsingin kärjäoikeudelle, jonka vuotuinen kustannuslisäys olisi näiltä osin arviolta noin 10 000 euroa.

Korkeimmalle oikeudelle voidaan kansainvälisissä perheoikeudellisissa asioissa valituslupajärjestelmään siirtymisen ja kokoonpanosäännösten keventämisen johdosta arvioida aiheutuvan korkeintaan saman suuruusluokan säästövaikutus kuin luovuttamisasioissa. Tämän arvion perusteena on se, että valituksena tutkittaisiin vuosittain yksi muutoksenhakemus. Arviossa on otettu huomioon se, ettei keskimääräinen valitusasian käsittelykustannus toteudu nykyiselläänkään niissä asioissa, joissa ei ole tarvetta muuhun kuin hovioikeuden lopputuloksen oikeellisuuden tarkistamiseen. Luovuttamisasioiden tavoin mahdollista on, että valituslupajärjestelmä vähentää alttiutta hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Valituslupajärjestelmään siirtyminen luovuttamista ja lapsen palauttamista koskeissa asioissa vapauttaisi korkeimman oikeuden

voimavaroja käytettäväksi sen pääasialliseen tehtävään eli lainkäyttötoiminnan ohjaamiseen ennakkopäätöksillä.

Luovuttamisasioiden keskittäminen siirtäisi Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltäviksi vuosittain korkeintaan 20 juttua muilta käräjäoikeuksilta. Kun jo ennestään pääosa luovuttamisasioista käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa, siirrosta ei aiheutuisi merkittävää työn lisäystä. Vastaavasti Pirkanmaan, Oulun ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksissa näiden asiaryhmien käsittely päättyisi kokonaan. Vastaava muutos kohdistuisi myös syyttäjälaitokseen.

Ehdotetut muutokset eksekvatuuriasioiden käsittelyssä vapauttaisivat Helsingin hovioikeuden voimavaroja muutoksenhakuasioiden käsittelyyn. Hovioikeuden käsittelystä poistuisi noin 170 hakemusasia. Niistä noin 40 tapausta siirtyisi Helsingin käräjäoikeuteen, jossa työmäärä vastaavasti lisääntyisi. Maistraattien työmäärään ehdotetuilla avioliittolain muutoksilla ei arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Väestötietojärjestelmään ilman tuomioistuimen erillistä vahvistamista merkittävät ulkomaiset avioeropäätökset jakautuvat alueellisesti eri maistraattien kesken.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Kansalaisten kannalta avioliittolakiin ehdotettu muutos ulkomaisen avioeropäätöksen tunnustamisesta yksinkertaistaisi ja yhdenmukaistaisi tilannetta, kun kaikki ulkomaiset avioeropäätökset voitaisiin tunnustaa ilman tuomioistuimen erillistä vahvistusta. Pakollisesta vahvistusmenettelystä luopuminen myös nopeuttaisi ulkomaisen avioeropäätöksen voimassaoloon liittyvien asioiden hoitoa Suomessa. Ehdotus ei vaarantaisi kansalaisten oikeusturvaa, kun tuomioistuimen vahvistusta olisi kuitenkin mahdollista hakea kaikissa tapauksissa.

Valituslupajärjestelmän ulottaminen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja lapsen palauttamista koskeviin asioihin merkitsisi sitä, että käytettävissä oleva oikeussuojakeino määräytyisi nykyistä enemmän asian laadun ja oikeusturvan tarpeen pohjalta. Uudistus myös parantaisi korkeimman oikeuden mahdollisuuksia huolehtia oikeuskäytännön

yhtenäisyydestä ennakkopäätöksillä. Ne ohjaisivat myös alempien oikeusasteiden oikeuskäytäntöä niin, että ratkaisujen sisältö olisi nykyistä paremmin ennakoitavissa ja valitus-ten tarve vähenisi. Lisäksi luovuttamisasioiden keskittäminen Helsingin käräjäoikeuteen turvaisi asioiden käsittelyyn tarvittavan asiantuntemuksen ensi asteessa.

5 Asian valmistelu

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013—2025 edellytettiin selvitettäväksi, olisiko tarvetta ja mahdollisuuksia siirtä noudattamaan normaalia oikeusastejärjestystä eräissä rikoksentehtävien luovuttamista ja kansainvälistä perheoikeutta koskevista asioista. Uudistukset olisi toteutettava siten, että turvataan vaatimus asioiden käsittelemisestä kiireellisesti. Ohjelmaan perustuen oikeusministeriö asetti 25 päivänä huhtikuuta 2013 työryhmän selvittämään, olisiko mainituissa asiaryhmissä tarpeen muuttaa käsittely- ja/tai oikeusastejärjestystä nykyisestä. Työryhmän tuli myös valmistella mahdolliset lainsäädäntömuutokset uudistusten toteuttamiseksi. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriön lainvalmisteluosasto, korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, Valtakunnansyyttäjänvirasto sekä Suomen Asianajajaliitto. Valmistelun aikana työryhmä kuuli Helsingin maistraattia sekä oikeusministeriön oikeushallinto-osastoa. Lisäksi kuultiin kirjallisesti Oulun, Pirkanmaan ja Pohjois-Savon käräjäoikeutta sekä Helsingin, Itä-Suomen, Oulun ja Pirkanmaan syyttäjänvirastoja. Mietintöön liitettiin kolme eriävää mielipidettä.

Mietinnöstä pyydettiin lausunto 35 viranomaiselta, yhteisöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Lausuntoja saatiin 33. Enemmistö lausunnonantajista suhtautui työryhmän ehdotuksiin myönteisesti. Osa lausunnonantajista vastusti valituslupamenettelyyn siirtymistä luovuttamisasioissa. Enemmistö kuitenkin suhtautui siihen myönteisesti. Ehdotusta luovuttamisasioiden keskittämisestä Helsingin käräjäoikeuteen kannatettiin laajalti. Toisaalta keskittämiseen liittyen tuotiin esille tarve videoyhteyden käyttömahdollisuuteen. Lausunnonantajien

mielipiteet lapsen palauttamista koskevien asioiden siirtämisestä Helsingin käräjäoikeuteen jakautuivat. Ongelmalliseksi nähtiin erityisesti käsittelyn pitkittyminen ja asiantuntemuksen jatkuvuuden turvaaminen kiireellistä käsittelyä edellyttävissä harvalukuisissa tapauksissa.

Esitys on valmisteltu työryhmän mietinnön ja lausuntopalautteen pohjalta oikeusministeriössä. Hallituksen esitys vastaa pääosin työryhmän mietinnössä ehdotettuja lainmuutoksia. Niiden lisäksi esityksessä ehdotetaan luovuttamisasian käsittelyn mahdollistamista videoyhteyden välityksellä. Työryhmän ehdotuksesta poiketen esityksessä ei ehdoteta lapsen palauttamista koskevien asioiden siirtämistä Helsingin käräjäoikeuteen. Lapsen palauttamista koskevissa asioissa ehdotetaan sen sijaan valituslupamenettelyyn siirtymistä.

Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja lapsen palauttamista koskevissa asioissa ehdotetaan myös korkeimman oikeuden ko-

koonpanon keventämistä edellä selostetulla tavalla.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Edellä selostetun mukaisesti oikeusministeriön asettama työryhmä on ehdottanut jatkokäsittelylupajärjestelmän ulottamista kaikkiin riita- ja hakemusasioihin (Mietintöjä ja lausuntoja 10/2014). Tällöin sen piiriin kuuluisivat myös tässä esityksessä tarkoitetut eksekvatuuriasiat. Hallituksen esitys asiasta on tarkoitus antaa syksyllä 2014. Tässä esityksessä ehdotettu muutos vieraassa valtiossa isyydestä annetun päätöksen vahvistamista koskevaan menettelyyn liittyy oikeusministeriössä valmisteltuun isyyslain kokonaisuudistukseen. Sitä koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2014 (HE 91/2014 vp). Eduskuntakäsittelyssä olisi huolehdittava lakiehdotusten yhteensovittamisesta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

11 §. Toimivaltainen tuomioistuin. Yleisperusteluissa mainituista syistä pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että luovuttamisesta ja säilöön ottamisen voimassa pitämisestä päättävä tuomioistuin olisi Helsingin käräjäoikeus. Koska toimivaltaisia tuomioistuimia olisi jatkossa vain yksi, pykälän otsikko muutettaisiin yksikkömuotoon.

Muutoksen seurauksena myös nykyinen 2 momentin säännös voitaisiin tarpeettomana poistaa, koska Helsingin käräjäoikeuden lisäksi muilla käräjäoikeuksilla ei enää olisi toimivaltaa käsitellä luovuttamisasiaa eikä siihen liittyvää säilöönottoa.

12 §. Toimivaltaiset syyttäjät. Edellä 11 §:ään ehdotetun muutoksen seurauksena myös toimivaltaisia syyttäjiä koskevaa 12 §:ää esitetään muutettavaksi. Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltaisia syyttäjiä olisivat Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät. Kyseessä olisivat yleensä Helsingin syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjät. Pykälän 2 momentti säilyisi asiasisällöltään samana kuin voimassa olevan lain säännös. Siten erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voisi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä. Tarve sille, että luovuttamisasian ottaisi käsiteltäväkseen joku muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä olisi ilmeisen harvinaisen. Kuitenkin tämä mahdollisuus on katsottu tarpeelliseksi säilyttää erityisesti luovuttamisasioiden käsittelyn kiireellisyysvaatimuksesta johtuen. Syyttäjien pätevyyden varmistus on valtakunnallinen, jolloin 2 momentin säännös mahdollistaisi esimerkiksi sen, että myös muualta kuin pääkaupunkiseudulta oleva pätevystävä syyttäjä voisi tarvittaessa luovuttamisasiaa hoitaa.

28 §. Läsnäolo istunnossa. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan luovutettavaksi pyydetty, joka on otettu säilöön, on

tuotava käräjäoikeuden istuntoon ja häntä on kuultava luovuttamispyynnön sisällöstä. Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi vaatimus siitä, että säilöön otettu olisi tuotava käräjäoikeuden istuntoon. Säännöksessä edellytettäisiin, että säilöön otettua olisi kuultava käräjäoikeuden istunnossa. Sanamuoto mahdollistaisi kuulemisen myös videoyhteyden välityksellä järjestettävässä istunnossa.

29 §. Suostumuksen ilmoittaminen. Voimassa olevassa pykälässä edellytetään, että suostumus niin sanotusta erityissäännöstä luopumiseen sekä edelleen luovuttamiseen on annettava käräjäoikeuden istunnossa henkilökohtaisesti. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi ilmaisu 'henkilökohtaisesti'. Siten tilanteessa, jossa luovuttamisasiaa käsitellään videoyhteyden välityksellä, suostumukset voitaisiin ilmoittaa samassa menettelyssä ilman, että luovutettavaksi pyydettyä olisi tuotava käräjäoikeuden istuntoon.

30 a §. Käsittely videoyhteyden välityksellä. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi luovuttamisasian käsittelyn käyttäen videoneuvottelua tai muuta teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Säännös vastaisi vangitsemisasioihin sovellettavaa pakkokeinolaia 3 luvun 6 §:n 4 momenttia. Siten videoneuvottelun käyttäminen edellyttäisi, että käräjäoikeus harkitsee sen soveliaaksi. Lisäksi vangitsemisasioiden käsittelyä koskevaa säännöstä vastaavasti käräjäoikeudella olisi mahdollisuus määrätä luovutettavaksi pyydetty tuotavaksi tuomioistuimeen, jos hänen henkilökohtaista läsnäoloaan olisi pidettävä tarpeellisenä. Mahdollisuus videoyhteyden käyttämiseen soveltuisi sekä luovuttamisasian käsittelyyn että tilanteisiin, jossa luovutettavaksi pyydettyä kysytään, suostuuko hän luovuttamiseensa, niin sanotusta erityissäännöstä luopumiseen taikka edelleen luovuttamiseen. Videoyhteyden välityksellä tapahtuva kuuleminen olisi mahdollista myös käsittelyssä, jossa päätetään säilöön ottamisen pitämisestä voimassa. Tämä on jo nykyisin mahdollista EU-luovuttamislain 18 §:n nojalla, jonka 1 momentin mukaan asian käsittelyssä on nouda-

tettava soveltuvin osin, mitä pakkokeinolaisa säädetään vangitsemisvaatimuksen käsitte-lystä.

37 §. Muutoksenhakuoikeus. Yleisperuste-luissa selostetuista syistä pykälää muutettai-siin siten, että luovuttamista koskevaan käre-jäoikeuden päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos kor-kein oikeus myöntää valitusluvan. Lupa voi-taisiin myöntää oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:ssä säädetyillä perusteilla. Siten lupaperusteena olisi ensinnäkin niin sanottu prejudikaattiperuste eli lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Toiseksi valituslupa voidaan myöntää kantelu- ja purkuperusteella eli jos luvan myöntämiseen on erityistä aihetta asi-assa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti-tai muun virheen takia, jonka perusteella rat-kaisu olisi purettava tai poistettava. Kolman-tena valituslupaperusteena on muu painava syy, jonka arvioinnissa huomiota voitaisiin kiinnittää erityisesti oikeusturvanäkökohtiin ja oikeudenmukaisuuden toteutumiseen kä-sillä olevassa yksittäistapauksessa.

Terminologisena muutoksena pykälän otsi-kossa käytettäisiin sanamuotoa 'muutoksen-hakuoikeus', jotta käytetyt termit vastaisivat 38 ja 39 §:ään ehdotettuja muutoksia.

38 §. Muutoksenhakemuksen tekeminen. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa käytettyä terminologiaa. Otsikossa käytettäisiin termiä 'muutoksenhakemuksen tekeminen', jolloin se sisältäisi sekä valitusluvan pyytämisen että valituksen tekemisen. Lisäksi valituslupame-nettelyyn siirtymisen seurauksena pykälää muutettaisiin siten, että muutoksenhakemuk-seen olisi sisällytettävä lupahakemus ja vali-tus. Puitepäätöksen määräaikavelvoitteista johtuen voimassaolevan 39 §:n määräajat säi-lyisivät ennallaan. Siten muutoksenhakukir-jelmä olisi toimitettava käräjäoikeuteen seit-semän päivän kuluessa päätöksestä.

39 §. Muutoksenhakemukseen vastaami-nen. Myös 39 §:n otsikon ja sisällön termino-logia ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä sekä edellä mainittua 38 §:ään ehdotettua muutosta. Siten pykälässä käytettäisiin ter-

mejä 'muutoksenhakija' ja 'muutoksenhaku-kirjelmä'. Sitä vastoin pykälän sisältöä ei muutettaisi vastaamaan oikeudenkäymiskaa-ren 30 luvun 10 §:ää, jonka mukaan korkein oikeus lupahakemusta käsitellessään pyytää ainoastaan tarvittaessa vastauksen. Asian kä-sittelyä pitkittäisi se, että vastaus olisi toimi-tettava vasta, jos korkein oikeus sitä pyytää. Erityisesti puitepäätöksestä johtuvien määrä-aikavelvoitteiden vuoksi pykälä ehdotetaan säilytettäväksi tältä osin muuttumattomana. Siten vastaus olisi toimitettava seitsemän päivän kuluessa muutoksenhakuajan päättymisestä. Vastauksessa olisi mahdollista ottaa kantaa sekä valituslupaperusteeseen että vali-tukseen.

40 §. Asiakirjojen toimittaminen korkeim-paan oikeuteen. Edellä selostettuja termino-logisia muutoksia vastaavasti pykälässä käy-tetty 'valituskirjelmä' ehdotetaan muutetta-vaksi ilmaisuksi 'muutoksenhakukirjelmä'.

41 §. Päätösvaltaisuus ja käsittelyn kiireel-lisyys. Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan otettavaksi säännös korkeimman oikeuden kokoonpanosta. Sen mukaan korkein oikeus voisi käsitellä ja ratkaista luovuttamisasian kolmijäsenisessä jaostossa. Tämä nopeuttaisi luovuttamisasian käsittelyä korkeimmassa oikeudessa, koska asia, jossa valitusluvan myöntäminen näyttää todennäköiseltä, voi-taisiin tuoda suoraan kolmijäsenisen kokoon-panon valituslupaharkintaan. Jos valituslupa myönnetään, asia voitaisiin myös pääasian osalta lopullisesti ratkaista samassa kokoon-panossa. Estettä ei luonnollisestikaan olisi käsitellä asiaa oikeudenkäymiskaaren 2 lu-vun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettussa ko-koonpanossa, jos vahvempaa kokoonpanoa esimerkiksi asian laadun tai ratkaisun julkai-semisen vuoksi pidettäisiin tarpeellisenä. Yk-sinkertaisemmat asiat, joissa kysymys on esimerkiksi ainoastaan käräjäoikeuden perus-telujen oikaisemisesta tai täydentämisestä taikka joissa lausutaan korkeimmassa oikeu-nessa esitetyistä uusista näkökohdista, voitai-siin ratkaista kevyemmässä kokoonpanossa. Lisäksi nykyistä 1 momenttia, joka edellä se-lostetun muutoksen seurauksena siirtyisi 2 momentiksi, ehdotetaan muutettavaksi si-ten, että luovuttamista koskeva asia olisi rat-kaistava 20 päivän kuluessa vastauksen toi-mittamiseen varatun ajan päättymisestä. Asi-

allisesti määräaikavelvoite ei muuttuisi nykyisestä, mutta uusi sanamuoto soveltuisi nykyistä paremmin tilanteeseen, jossa korkein oikeus ei myönnä valituslupaa. Tällöin korkeimman oikeuden päätös olla myöntämättä valituslupaa olisi asiassa annettu lopullinen ratkaisu ja merkitsi kärjäoikeuden ratkaisun jättämistä voimaan. Koska puitepäättöksen määräaikavelvoitteissa erityistapauksia tai poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta edellytetään, että lopullinen päätös asiassa annetaan 60 päivän kuluessa henkilön kiinniotamisesta, tähän tulisi pyrkiä myös sellaisessa tapauksessa, jossa korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Pykälän nykyinen 2 momentti, joka edellä mainittujen muutosten seurauksena siirtyisi 3 momentiksi, säilyisi asiasisällöltään voimassa olevan säännöksen sisältöisenä. Siten 2 momentin määräaikavelvoitteesta olisi erityisestä syystä sallittua joustaa. Esimerkiksi ennakkoratkaisun pyytäminen EU-tuomioistuimelta voisi merkitä sellaista erityistä syytä, jossa määräaikaa ei ole mahdollista noudattaa. Tällöin asia olisi ratkaistava niin pian kuin mahdollista. Terminologisesti 2 momenttia vastaavasti myös 3 momentissa käytettäisiin ilmaisua 'ratkaista'.

42 §. Muut säännökset. Pykälän viittaus-säännöstä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun menettelysäännöksiin muutettaisiin valituslupajärjestelmään siirtymisen seurauksena siten, että muutoksenhakuun sovellettaisiin, mitä muutoksenhausta säädetään, kun kyse on hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemästä asiasta. Voimassa olevassa pykälässä viitataan menettelysäännöksiin, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemään asiaan.

1.2 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä

8 §. Toimivaltainen tuomioistuin. EU-luovuttamislain 11 §:ään ehdotettua muutosta vastaavasti pykälää muutettaisiin siten, että luovuttamisesta ja säilöön ottamisen voimassa pitämisestä päättäisi Helsingin kärjäoikeus.

9 §. Toimivaltaiset syyttäjät. Vastaavasti toimivaltaisia syyttäjiä koskevaa 9 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltaisia syyttäjiä 1 momentin mukaan olisivat Helsingin kärjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät. Pykälän 2 momentti säilyisi muuttumattomana eli erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voisi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

25 §. Läsnäolo istunnossa. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi EU-luovuttamislain 28 §:ään ehdotettua vastaava muutos säilöön otetun kuulemisesta kärjäoikeuden istunnossa.

26 §. Suostumuksen ilmoittaminen. EU-luovuttamislain 29 §:ää vastaavasti pykälästä poistettaisiin ilmaisu 'henkilökohtaisesti'.

27 a §. Kuuleminen videoyhteyden välityksellä. Pykälään otettaisiin EU-luovuttamislain 30 a §:ää vastaava säännös mahdollisuudesta käsitellä luovuttamisasiaa kärjäoikeuden harkinnan mukaan videoyhteyden välityksellä tai käyttäen muuta teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Muutoksenhaku. Muutoksenhakua koskeviin 34—37 ja 39 §:ään ehdotetaan tehtäviksi samansisältöiset muutokset kuin EU-luovuttamislain 37—40 §:ään. Siten kärjäoikeuden luovuttamisasiassa antamaan ratkaisuun haettaisiin muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Myös terminologiset muutokset vastaisivat EU-luovuttamislakiin ehdotettuja muutoksia.

Myös pohjoismaisen luovuttamislain 38 §:ää muutettaisiin vastaamaan EU-luovuttamislain 41 §:ää muuten, mutta määräaika vastaisi nykyistä pohjoismaisen luovuttamislain 38 §:ää. Siten luovuttamista koskeva asia olisi ratkaistava 7 päivässä vastauksen toimittamiseen varatun ajan päättymisestä. EU-luovuttamislakia vastaavasti pykälässä säilyisi mahdollisuus erityisestä syystä poiketa määräaikavelvoitteesta.

1.3 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta

31 §. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan vieraalle valtiolle on viipymättä

ilmoitettava luovuttamisen varmistamiseksi tapahtuneesta väliaikaisesta säilöön ottamisesta. Momenttiin ehdotetaan tehtäväksi lisäys, jonka mukaan ilmoittamisesta päättäisi oikeusministeriö. Myös voimassaolevan sääntelyn lähtökohtana on, että oikeusministeriö tekee mainitut ilmoitukset vieraalle valtiolle, mutta säännöstä on katsottu tarpeelliseksi selventää. Muutos selventäisi, että poliisiviranomaisella ei ole itsenäistä toimivaltaa tehdä vieraalle valtiolle ilmoitusta väliaikaisesta säilöön ottamisesta. Oikeusministeriö voisi päättää tehdä ilmoituksen itse tai antaa ilmoittamisen keskusrikospoliisin tehtäväksi oikeusministeriön antamien ohjeiden mukaan.

1.4 Laki avioliittolain muuttamisesta

121 §. Avioliiton purkamista koskevan ulkomaisen päätöksen tunnustamista koskevaa säännöstä ehdotetaan yleisperusteluissa esitetyistä syistä muutettavaksi siten, että ulkomaisen päätöksen tunnustamismenettely ei riippuisi enää olennaisesti siitä, minkä valtion kansalaisia päätös koskee. Pykälän 1 momentin mukaan avioeroa tai asumuseroa taikka avioliiton pätemättömäksi tai mitättömäksi julistamista koskeva vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustettaisiin Suomessa ilman eri vahvistusta. Laissa nykyisin käytetty käsite 'avioliiton peruutuminen' korvattaisiin Euroopan unionin lainsäädännön mukaisella käsitteellä 'avioliiton pätemättömäksi julistaminen'. Säännöksen soveltamisalaan kuuluisivat edelleen myös avioliiton mitättömäksi julistamista koskevat päätökset, joista säädetään voimassaolevan lain 124 §:ssä.

Päätöksen tunnustamisella ilman eri vahvistusta tarkoitetaan sitä, että ulkomaiseen avioeropäätökseen vetoaminen Suomessa ei edellytä erillistä menettelyä. Viranomaisen, joka joutuu muun asian yhteydessä arvioimaan, tunnustetaanko ulkomainen avioeropäätös Suomessa, päättää asiasta itsenäisesti. Sama koskee maistraatteja, kun ne harkitsevat ulkomaista avioeroa koskevan tiedon tallettamista väestötietojärjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mitkä seikat estävät vieraassa valtiossa an-

tun päätöksen tunnustamisen Suomessa. Momentin 1 kohdassa olisi niin sanottu epäsuoraa toimivaltaa koskeva säännös. Sen mukaan päätöstä ei tunnustettaisi, jos päätöksen antaneen viranomaisen toimivalta ei ole perustunut kummankaan puolison asuin- tai kotipaikkaan taikka kansalaisuuteen. Vastavat liittymät ovat nykyisin lain 122 §:ssä.

Momentin 2—5 kohta vastaavat asiallisesti Bryssel IIa -asetuksen 22 artiklassa olevia avioliiton purkamista koskevien tuomioiden tunnustamatta jättämisen perusteita.

122 §. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta saada vahvistustuomio siitä, onko vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustettava Suomessa. Tuomioistuimen vahvistusta voisi hakea joko sille, että ulkomainen päätös tunnustetaan Suomessa, tai sille, että sitä ei tunnusteta Suomessa.

Kuten edellä 121 §:n perusteluissa todetaan, vahvistustuomion hankkiminen ei ole välttämätön edellytys sille, että päätös tunnustetaan Suomessa. Viranomaisen, jonka ratkaistavana on avioeropäätökseen liittyvä asia, voi tämän asian esikysymyksenä ratkaista sen, tunnustetaanko päätös Suomessa vai onko olemassa 121 §:n mukainen peruste kieltäytyä tunnustamisesta. Tällainen toisen asian esikysymyksenä tehty ratkaisu ei kuitenkaan saa oikeusvoimaa tuon asian ulkopuolella. Tiedon tallettaminen väestötietojärjestelmään ei myöskään ole oikeudellisesti sitova ratkaisu siitä, että vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa (KHO 2012:48; KHO 2009:12). Tämän vuoksi on tarpeen, että päätöksen tunnustamiselle tai tunnustamatta jättämiselle, voi tarvittaessa hakea vahvistuksen. Vastaavanlainen mahdollisuus hakea vahvistusta sille, tunnustetaanko ulkomainen avioeropäätös Suomessa, sisältyy Bryssel IIa -asetuksen 21 artiklan 3 kohtaan.

Vahvistamista koskevan asian käsittelee hakemuksesta Helsingin käräjäoikeus, johon yleisperusteluissa esitetyistä syistä siirrettäisiin nykyisin Helsingin hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävät ulkomaisten päätösten vahvistamisasiat. Hakemuksesta annettu tuomioistuimen ratkaisu on kaikkia sitova päätös siitä, tunnustetaanko ulkomainen avioeropäätös Suomessa vai ei.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että asiaa käsiteltäessä käräjäoikeuden olisi varattava toiselle puolisolle tilaisuus tulla kuulluksi ennen vahvistuspäätöksen tekemistä. Käräjäoikeuden harkintaan jäisi, onko kuulemista pidettävä tarpeellisenä asian selvittämiseksi. Lisäksi edellytettäisiin, että henkilön olinpaikka on vaikeuksitta selvitetävissä.

123 ja 124 §. Pykälät ehdotetaan kumottaviksi 121 ja 122 §:ään tehtävien muutosten vuoksi. Muutoksenhausta ei ole erityistä säännöstä, joten muutosta Helsingin käräjäoikeuden päätökseen haettaisiin Helsingin hovioikeudelta oikeudenkäymiskaaren 25 luvun mukaisesti.

125 §. Pykälä säilyisi muuten muuttamattomana, mutta viittaus 121—124 §:ään ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi 121 ja 122 §:ään.

1.5 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoi- keudesta annetun lain muuttamisesta

25 §. *Muussa vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltainen tuomioistuin vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa asioissa olisi Helsingin käräjäoikeus. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi lisäksi siten, että tuomioistuimen vahvistusta voisi hakea joko sille, että vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa tai sille, että sitä ei tunnusteta. Vastaavanlainen mahdollisuus hakea vahvistusta myös sille, että päätöstä ei tunnusteta Suomessa, sisältyy Bryssel IIa -asetuksen 21 artiklan 3 kohtaan ja Haagin lastensuojelusopimuksen 24 artiklaan.

Toimivaltaista tuomioistuinta koskevan muutosehdotuksen johdosta pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin yleisesti tuomioistuimeen. Kaikki asiaa käsittelevät oikeusasteet voisivat siten tarvittaessa muuttaa tai tämentää tapaamisen tai luonapidon ehtoja.

26 §. *Lapsen poisviemisen luvattomuuden vahvistavan päätöksen täytäntöönpano.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltainen tuomioistuin lapsen poisvie-

misen luvattomuutta koskevan päätöksen täytäntöönpanoa koskevassa asiassa olisi Helsingin käräjäoikeus, jossa 25 §:ään tehdyn muutosehdotuksen mukaisesti käsiteltäisiin myös muut vieraassa valtiossa annettujen päätösten vahvistamista koskevat asiat.

36 §. *Hakemus.* Lain 6 luvun säännökset koskevat sekä vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista että lapsen palauttamista koskevassa asiassa noudatettavaa menettelyä. Luvun säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että niissä viitattaisiin tarvittavilta osin yleisesti tuomioistuimeen.

Lain 36 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin yleisesti tuomioistuimeen, koska kysymys voi olla joko Helsingin käräjäoikeudelle tai Helsingin hovioikeudelle tehtävästä hakemuksesta.

37 §. *Päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskevan asian käsittely.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuin voisi tarvittaessa pitää istunnon myös muualla kuin sen tuomiopiiriin kuuluvalla paikkakunnalla. Säännös koskisi siten muiden oikeusasteiden lisäksi myös Helsingin käräjäoikeutta, kun se käsittelee ulkomaisen päätöksen vahvistamista koskevaa asiaa. Ehdotettu säännös vastaisi muutoin voimassa olevaa säännöstä.

38 §. *Asiaan osallisen kuuleminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskevassa asiassa asiaan osallisen kuuleminen olisi nykyistä selkeämmin pääsääntö. Edellytyksenä kuulemiselle olisi se, että kuultavan olinpaikka olisi vaikeuksitta selvitettävissä. Pykälässä viitattaisiin tuomioistuimeen.

39 §. *Lapsen kuuleminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 ja 3 momentissa viitattaisiin tuomioistuimeen. Pykälä säilyisi muutoin asiasisällöltään samana kuin voimassa olevan lain säännös.

40 §. *Väliaikainen määräys.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 momentissa viitattaisiin tuomioistuimeen.

42 §. *Muutoksenhaku lapsen palauttamista koskevassa asiassa.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että erityiset säännökset muutoksenhausta koskisivat vain lapsen palauttamista koskevia asioita. Ulkomaisen päätöksen tunnustamista tai täytäntöön-

panokelpoiseksi julistamista koskevista asioissa muutoksenhakuun Helsingin kärjäoikeuden ja Helsingin hovioikeuden ratkaisusta sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren 25 ja 30 luvun säännöksiä, eikä siitä säädettäisi erikseen.

Lapsen palauttamista koskevista asioissa muutosta haettaisiin 1 momentin mukaan korkeimmalta oikeudelta vain, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan. Valitusluvan myöntämisen edellytykset on selostettu edellä EU-luovuttamislain 37 §:ää koskevista perusteluissa. Lisäksi muutoksenhaun määräaika ehdotetaan muutettavaksi siten, että määräaika valitusluvan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen olisi hakemuksen hylkäämisestä tai hyväksymisestä riippumatta 14 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu annettiin. Tämä nopeuttaisi menettelyn kokonaiskestoja niissä tapauksissa, joissa lapsen palauttamista koskeva hakemus on hylätty.

Säännöksen 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös korkeimman oikeuden kokoonpanosta. Sen mukaan korkein oikeus voisi käsitellä ja ratkaista lapsen palauttamista koskevan asian kolmijäsenisessä jaostossa. Tämä nopeuttaisi lapsen palauttamista koskevan asian käsittelyä korkeimmassa oikeudessa, koska asia, jossa valitusluvan myöntäminen näyttäisi todennäköiseltä, voitaisiin tuoda suoraan kolmijäsenisen kokoonpanon valituslupaharkintaan. Jos valituslupa myönnettäisiin, asia voitaisiin myös pääasian osalta ratkaista samassa kokoonpanossa. Kuten edellä EU-luovuttamislain 41 §:ää koskevista perusteluissa on todettu, mahdollisuus kevennettyyn kokoonpanoon ei estäisi asian käsittelemistä myöskään oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kokoonpanossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että menettelyyn valituslupaa haettaessa ja asiaa käsiteltäessä sovellettaisiin muutoin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä muutoksenhausta hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemisissä asioissa.

Muutosten seurauksena pykälän otsikko muutettaisiin koskemaan vain lapsen palauttamista koskevien asioiden muutoksenhakua.

43 §. *Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus.* Pykälää ehdote-

taan muutettavaksi siten, että sen 3 momentissa viitattaisiin tuomioistuimeen. Säännös koskisi siten sekä Helsingin kärjäoikeuden että Helsingin hovioikeuden antamia päätöksiä. Ehdotettava säännös vastaisi muutoin voimassa olevaa säännöstä.

44 §. *Päätöksen lähettäminen täytäntöönpantavaksi.* Pykälän 1 momentissa säädettyä lapsen palauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanomenettelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi siten, että päätöksen antanut tuomioistuin lähettäisi päätöksen viran puolesta suoraan toimivaltaiselle ulosottomiehelle täytäntöönpantavaksi. Tuomioistuin kehoitaisi ulosottomiestä kiireellisesti noutamaan lapsen 46 §:n mukaisesti. Säännöksessä viitattaisiin tuomioistuimeen. Se koskisi siten samalla tavoin sekä Helsingin hovioikeutta että korkeinta oikeutta.

Pykälän 2 momentin ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin hovioikeuden sijasta tuomioistuimeen. Tuomioistuimella tarkoitettaisiin tilanteen mukaan joko päätöksen antanutta Helsingin kärjäoikeutta tai muutoksenhaku-tuomioistuinta. Oikeusastejärjestystä koskevan muutoksen seurauksena 2 momentin toisessa virkkeessä ehdotetaan säädettäväksi, että kärjäoikeuden olisi huolehdittava kiireellisesti täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään. Jos täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan päätöksen olisi antanut Helsingin kärjäoikeus, sen olisi hakijan pyynnöstä huolehdittava itse täytäntöönpanosta välittömästi.

Ehdotettujen muutosten seurauksena myös pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi.

46 §. *Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano.* Edellä 44 §:ään ehdotettujen muutosten seurauksena pykälän 1 momentin ensimmäistä lausetta ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä ei enää viitattaisi erilliseen vastapuolta kuulematta annettavaan tuomioistuimen noutomääräykseen, vaan ulosottomiehen suorittamaan noutoon. Ehdotettu säännös vastaisi muutoin voimassa olevaa säännöstä.

1.6 Laki adoptiolain muuttamisesta

71 §. *Tuomioistuimen päätös tunnustamisesta.* Edellä yleisperusteluissa esitetyistä

syistä pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltainen tuomioistuin olisi Helsingin käräjäoikeus. Tämän vuoksi myös pykälän otsikko muutettaisiin. Lisäksi pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuimen vahvistusta voisi hakea joko sille, että vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa tai sille, että sitä ei tunnusteta.

73 §. *Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennetun adoption tunnustaminen ja oikeusvaikutukset,*

74 §. *Ulkomaisen adoption vahvistaminen tuomioistuimen päätöksellä,*

75 §. *Ulkomaisen adoption purkamisen vahvistaminen tuomioistuimen päätöksellä,*

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälissä tarkoitettu toimivaltainen tuomioistuin olisi Helsingin käräjäoikeus. Muutoksen seurauksena myös 74 ja 75 §:n otsikot esitetään muutettaviksi.

76 §. *Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus*

82 §. *Ulkomaisen asiakirjan luotettavuuden varmistaminen*

Toimivaltaista tuomioistuinta koskevan muutoksen johdosta pykälien sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että niissä viitattaisiin tuomioistuimeen. Säännökset koskisivat siten kaikkia asiaa käsitteleviä oikeusasteita.

84 §. *Muutoksenhaku.* Säännös ehdotetaan kumottavaksi toimivaltaista tuomioistuinta koskevan muutoksen vuoksi. Muutoksenhakuun Helsingin käräjäoikeuden ja Helsingin hovioikeuden ratkaisusta sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren 25 ja 30 luvun säännöksiä.

1.7 Laki isyyslain 52 §:n muuttamisesta

52 §. *Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä tarkoitetuissa asioissa toimivaltainen tuomioistuin olisi Helsingin käräjäoikeus.

1.8 Laki ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 11 ja 13 §:n muuttamisesta

11 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että päätöksen täytäntöönpanoa pyydetäisiin Helsingin käräjäoikeudelta. Muutoksen johdosta säännöksen 2 momentin 6 kohdassa viitattaisiin käräjäoikeuteen.

13 §. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi 11 § :ssä mainitun muutoksen seurauksena. Pykälässä viitattaisiin valitusta käsittelevään tuomioistuimeen, jolla tarkoitettaisiin tilanteen mukaan joko Helsingin hovioikeutta tai korkeinta oikeutta.

1.9 Laki holhoustoimesta annetun lain 95 j ja 95 k §:n muuttamisesta

95 j ja 95 k §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälissä tarkoitettuna tuomioistuimena olisi Helsingin käräjäoikeus. Lisäksi ehdotetaan muutosta 95 j §:n ruotsinkieliseen sanamuotoon.

1.10 Laki toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

8 §. *Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltainen tuomioistuin olisi Helsingin käräjäoikeus.

Pykälän 2 momentin luettelosta ehdotetaan poistettavaksi viittaus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 42 §:ään, joka ehdotettujen muutosten seurauksena koskisi vain lapsen palauttamisesta annettuja päätöksiä. Luetteloon ehdotetaan toisaalta lisättäväksi viittaus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 42 §:ään, joka koskisi vain lapsen palauttamisesta annettuja päätöksiä.

keudesta annetun lain 43 §:n 3 momenttiin. Säännöksestä kävisi näin nykyistä selkeämmin ilmi se, että siinä tarkoitetut päätökset voidaan panna täytäntöön, vaikka ne eivät ole lainvoimaisia.

1.11 Laki aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lain-säädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

8 §. *Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltainen tuomioistuin olisi Helsingin käräjäoikeus.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian.

Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevien lakiehdotusten voimaantulosäännösten mukaan asiaan, jossa luovutettavaksi pyydetty henkilö on otettu kiinni tai muuten tavoitettu ennen lainmuutosten voimaantuloa, sovellettaisiin lainmuutosten voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Soveltamisajankohdan kytkeminen henkilön kiinniotto- tai tavoittamisajankohtaan olisi käytännön menettelyn ja määräaika-säännösten soveltamisen kannalta selkeä ratkaisu.

Perheoikeudellisia asioita koskevien lakiehdotusten voimaantulosäännösten mukaan asiaan, joka on tullut vireille ennen lainmuutosten voimaantuloa, sovellettaisiin lainmuutosten voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista asioista merkityksellinen olisi se ajankohta, jolloin tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskeva asia on tullut vireille asian ensi asteena käsittelevässä tuomioistuimessa Suomessa. Siten merkitystä ei olisi sillä, milloin ulkomaisen päätöksen antamiseen johtanut menettely on tullut vireille vieraassa valtiossa.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksessä ehdotetaan rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja lapsen palauttamista koskevien muutoksenhakusäännösten muuttamista siten, että asian ensi asteessa ratkaiseen tuomioistuimen päätökseen saisi hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan. Ehdotukset ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 21 §:n 2 momentin muutoksenhaun turvaamista koskevan säännöksen kannalta.

Ehdotettu muutoksenhakujärjestys ei merkitse valituskieltoa eikä siten rajoitusta asianosaisen oikeuteen hakea muutosta. Myöskään perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt valituslupajärjestelmää sinänsä perustuslain 21 §:n vastaisena (esimerkiksi PeVL 4/2005 vp, PeVL 4/2010 vp, PeVL 33/2012 vp). Perustuslakivaliokunta on antanut useita lausuntoja muutoksenhakuoikeudesta yleisissä tuomioistuimissa. Yhteenvetona perustuslakivaliokunnan lausunnoista voidaan todeta, että perustuslain 21 §:n 2 momentti ei estä muutoksenhakulupatyypin järjestelmän säätämistä. Perusteena on tuotu esiin muun muassa se, että myös muutoksenhakulupaa edellyttävissä järjestelmissä kaikista alemman oikeusasteen ratkaisuksista on voitu valittaa ylempään oikeusasteeseen. Lisäksi perustuslakivaliokunta on korkeimman oikeuden valituslupaa edellyttävän muutoksenhaun perustuslainmukaisuutta arvioi- dessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että asiantuntemus turvataan ensimmäisessä oikeusasteessa. Valiokunta on myös erityisesti oikeusturvan kannalta pitänyt merkityksellisenä sitä, että valituslupa voidaan oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n mukaan myöntää enakkopäätösperusteeseen lisäksi myös, jos valituslupan myöntämiseen on muu painava syy. Edelleen perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota oikeudenkäyntimenettelyn joutuisuuteen ja tavoitteeseen lyhentää käsittelyaikoja. Ehdotettua muutoksenhakuratkaisua on erityisesti käsiteltävien asioiden luonteen, kiireellisyysvaatimusten sekä käsittelyn keskittämisen näkökulmasta perusteltu yleisperustelujen jaksossa 3.2. Perustuslakivalio-

kunnan linjaukset erityisesti oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia koskevassa lausunnossa (PeVL 33/2012 vp) soveltuvat nyt käsillä oleviin tapauksiin. Esiityksessä ehdotettuja ratkaisuja voidaan siten pitää perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaisina.

Ottaen huomioon, että muiden kuin lapsen palauttamista koskevien perheoikeudellisten asioiden käsittelyssä oikeusasteita lisättäisiin nykyisestä, perheoikeuteen liittyvien muutos-

ten voidaan katsoa parantavan oikeusturvaa nykyisestä.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotusten ei ole arvioitu olevan ongelmallisia perustuslain 21 §:n säännöksen kannalta. Hallitus kuitenkin toteaa, että tarvittaessa esityksestä voidaan pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 11 ja 12 §, 28 §:n 2 momentti, 29 §:n 1 momentti sekä 37—42 §, sellaisina kuin niistä ovat 11 § laissa 289/2013 ja 12 § laissa 1760/2009 sekä

lisätään lakiin uusi 30 a § seuraavasti:

11 §*Toimivaltainen tuomioistuin*

Luovuttamisesta ja säilöön ottamisen voimassa pitämisestä päättää Helsingin käräjäoikeus .

12 §*Toimivaltaiset syyttäjät*

Jollei tässä laissa toisin säädetä, Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjäntehtäviä.

Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

28 §*Läsnäolo istunnossa*

Luovutettavaksi pyydettyä, joka on otettu säilöön, on käräjäoikeuden istunnossa kuultava syyttäjän pyynnön sisällöstä.

29 §*Suostumuksen ilmoittaminen*

Luovutettavaksi pyydetty ilmoittaa käräjäoikeuden istunnossa, suostuuko hän luovuttamiseensa tai siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, taikka siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon.

30 a §*Kuuleminen videoyhteyden välityksellä*

Jos käräjäoikeus harkitsee soveliaaksi, luovuttamisasian käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Jos käräjäoikeus pitää sitä tarpeellisenä, luovutettavaksi pyydetty on kuitenkin tuotava käräjäoikeuteen.

37 §

Muutoksenhakuoikeus

Luovuttamista koskevaan kärjäoikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan.

38 §

Muutoksenhakemuksen tekeminen

Sen, joka haluaa hakea muutosta luovuttamista koskevaan kärjäoikeuden päätökseen, on seitsemän päivän kuluessa päätöksestä toimitettava kärjäoikeuteen korkeimmalle oikeudelle osoitettu muutoksenhakukirjelmä, johon on sisällytettävä lupahakemus ja valitus. Muutoksenhakemusta, jota ei ole tehty määräajassa, ei oteta tutkittavaksi.

39 §

Muutoksenhakemukseen vastaaminen

Muutoksenhakijan vastapuolella on oikeus kirjallisesti vastata muutoksenhakemukseen. Vastauksen antamista varten vastapuoli saa kärjäoikeudesta jäljennökset muutoksenhakukirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista. Määräaika vastauksen antamiseen on seitsemän päivää muutoksenhakuajan päättymisestä. Vastapuolen on mainituissa määräajassa toimitettava kirjallinen vastaus kärjäoikeuteen. Muutoksenhakija saa kärjäoikeudesta jäljennöksen vastauksesta ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

40 §

Asiakirjojen toimittaminen korkeimpaan oikeuteen

Kärjäoikeuden tulee lähettää muutoksenhakukirjelmä liitteineen viipymättä sen saavuttua korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös kärjäoikeuden päätöksestä. Vastavasti vastauskirjelmä liitteineen on sen saavuttua lähetettävä viipymättä korkeimmalle oikeudelle.

41 §

Päätösvaltaisuus ja käsittelyn kiireellisyys

Korkein oikeus voi käsitellä ja ratkaista luovuttamista koskevan asian kolmijäsenisessä jaostossa.

Korkeimman oikeuden on käsiteltävä luovuttamista koskeva asia kiireellisesti. Asia on ratkaistava 20 päivän kuluessa vastauksen toimittamiseen varatun ajan päättymisestä.

Jos 2 momentissa säädettyä määräaikaa ei erityisestä syystä voida noudattaa, asia tulee ratkaista niin pian kuin mahdollista.

42 §

Muut säännökset

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, muutoksenhakuun sovelletaan muuten niitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemään asiaan. Asian käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa sovelletaan myös soveltuvin osin tämän lain säännöksiä asian käsittelystä kärjäoikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

Asiaan, jossa luovutettavaksi pyydetty henkilö on otettu kiinni tai muuten tavoitettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain (1383/2007) 8 ja 9 §, 25 §:n 2 momentti, 26 §:n 1 momentti sekä 34—39 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 § laissa 290/2013 ja 9 § laissa 1761/2009 sekä
lisätään lakiin uusi 27 a § seuraavasti:

8 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Luovuttamisesta ja säilöön ottamisen voimassa pitämisestä päättää Helsingin kärjäoikeus.

26 §

Suostumuksen ilmoittaminen

Luovutettavaksi pyydetty ilmoittaa kärjäoikeuden istunnossa, suostuuko hän luovuttamiseensa.

—————

9 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, Helsingin kärjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjän tehtäviä.

Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

27 a §

Kuuleminen videoyhteyden välityksellä

Jos kärjäoikeus harkitsee soveliaaksi, luovuttamisasian käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Jos kärjäoikeus pitää sitä tarpeellisena, luovutettavaksi pyydetty on kuitenkin tuotava kärjäoikeuteen.

25 §

Läsnäolo istunnossa

—————
 Luovutettavaksi pyydettyä, joka on otettu säilöön, on kärjäoikeuden istunnossa kuultava syyttäjän pyynnön sisällöstä.
 —————

34 §

Muutoksenhakuoikeus

Luovuttamista koskevaan kärjäoikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan.

35 §

Muutoksenhakemuksen tekeminen

Sen, joka haluaa hakea muutosta luovuttamista koskevaan käräjäoikeuden päätökseen, on seitsemän päivän kuluessa päätöksestä toimitettava käräjäoikeuteen korkeimmalle oikeudelle osoitettu muutoksenhakukirjelmä, johon on sisällytettävä lupahakemus ja valitus. Muutoksenhakemusta, jota ei ole tehty määräajassa, ei oteta tutkittavaksi.

36 §

Muutoksenhakemukseen vastaaminen

Muutoksenhakijan vastapuolella on oikeus kirjallisesti vastata muutoksenhakemukseen. Vastauksen antamista varten vastapuoli saa käräjäoikeudesta jäljennökset muutoksenhakukirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista. Määräaika vastauksen antamiseen on seitsemän päivää muutoksenhakuajan päättymisestä. Vastapuolen on mainitussa määräajassa toimitettava kirjallinen vastaus käräjäoikeuteen. Muutoksenhakija saa käräjäoikeudesta jäljennöksen vastauksesta ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

37 §

Asiakirjojen toimittaminen korkeimpaan oikeuteen

Käräjäoikeuden tulee lähettää muutoksenhakukirjelmä liitteineen viipymättä sen saavuttua korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös käräjäoikeuden päätöksestä. Vastaavasti vastauskirjelmä liitteineen on sen

saavuttua lähetettävä viipymättä korkeimmalle oikeudelle.

38 §

Päätösvaltaisuus ja käsittelyn kiireellisyys

Korkein oikeus voi käsitellä ja ratkaista luovuttamista koskevan asian kolmijäsenissä jaostossa.

Korkeimman oikeuden on käsiteltävä luovuttamista koskeva asia kiireellisesti. Asia on ratkaistava seitsemän päivän kuluessa vastauksen toimittamiseen varatun ajan päättymisestä.

Jos 2 momentissa säädettyä määräaikaa ei erityisestä syystä voida noudattaa, asia tulee ratkaista niin pian kuin mahdollista.

39 §

Muut säännökset

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, muutoksenhakuun sovelletaan muuten niitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemään asiaan. Asian käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa sovelletaan myös soveltuvin osin tämän lain säännöksiä asian käsittelystä käräjäoikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, jossa luovutettavaksi pyydetty henkilö on otettu kiinni tai muuten tavoitettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain (456/1970) 31 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 607/1993, seuraavasti:

31 §

—————
 Jos oikeusministeriö katsoo, että säilöön otetun luovuttamiselle on olemassa este, ministeriön on heti määrättävä hänet päästettäväksi vapaaksi. Jos estettä ei ole eikä käräjäoikeus ole määrännyt säilöön otettua päästettäväksi vapaaksi, vieraalle valtiolle on viipymättä ilmoitettava toimenpiteestä ja samalla määrättävä aika, enintään 30 ja erityisestä

syystä 45 päivää ilmoituksen lähettämisestä, jonka kuluessa säilöön otettu on pyydettyä luovutettavaksi. Jollei näin tapahdu, hänet on päästettävä vapaaksi. Ilmoittamisesta päättää oikeusministeriö.
 —————

—————
 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**avioliittolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan avioliittolain (234/1929) 123 ja 124 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 1226/2001, sekä
muutetaan 121, 122 ja 125 §, sellaisina kuin ne ovat, 121 ja 122 § laissa 1226/2001 sekä 125 § laissa 1154/2004, seuraavasti:

121 §

Avioeroa tai asumuseroa taikka avioliiton pätemättömäksi tai mitättömäksi julistamista koskeva vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Vieraassa valtiossa annettua päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta, jos:

1) päätöksen antaneen viranomaisen toimivalta ei ole perustunut kummankaan puolison asuin- tai kotipaikkaan taikka kansalaisuuteen;

2) tunnustaminen on selvästi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita;

3) päätös on annettu pois jäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu vastaajalle tiedoksi niin hyvissä ajoin ja sillä tavalla, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaajan todetaan yksiselitteisesti hyväksyneen päätöksen;

4) päätös on ristiriidassa sellaisen Suomessa annetun päätöksen kanssa, joka on annettu oikeudenkäynnissä samojen asianosaisten välillä; taikka

5) päätös on ristiriidassa muussa valtiossa samojen asianosaisten välillä aikaisemmin

annetun päätöksen kanssa ja tämä aikaisemmin annettu päätös täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi Suomessa.

122 §

Helsingin kärjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa annettu päätös Suomessa.

Kärjäoikeuden on varattava toiselle puolisolle tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja hänen olinpaikkansa on vaikeuksitta selvitettävissä.

125 §

Mitä 121 ja 122 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei 119 §:n 5 momentissa mainitusta neuvoston asetuksesta tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki**lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 25, 26, 36—40, 42, 43, 44 ja 46 §, sellaisina kuin ne ovat, 25, 26, 36—40 ja 42 laissa 186/1994, 43 § laeissa 186/1994 ja 1155/2004, 44 § laeissa 620/1996 ja 1155/2004 sekä 46 § laeissa 186/1994 ja 620/1996, seuraavasti:

25 §

Muussa vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano

Päätös, joka on annettu muussa kuin 24 §:ssä mainitussa vieraassa valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta. Helsingin käräjäoikeus voi kuitenkin hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko päätös Suomessa.

Päätös, joka 1 momentin mukaan tunnustetaan Suomessa ja voidaan panna täytäntöön siinä valtiossa, jossa päätös on annettu (*tuomiovaltio*), voidaan panna täytäntöön Suomessa, jos Helsingin käräjäoikeus hakemuksesta on vahvistanut, että päätös on pantavissa täällä täytäntöön.

Kun tuomioistuim vahvistaa, että vieraassa valtiossa tapaamisoikeudesta annettu päätös voidaan panna täytäntöön Suomessa, se voi samalla muuttaa tai täsmentää päätöksessä mainittuja tapaamisen tai luonapidon ehtoja siten kuin se katsoo lapsen edun kannalta sopivaksi.

26 §

Lapsen poisviemisen luvattomuuden vahvistavan päätöksen täytäntöönpano

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, että päätös, jossa lapsen poisvieminen tai palauttamatta jättäminen on todettu luvattomaksi, on pantavissa täällä täytäntöön, jos:

1) päätös on annettu valtiossa, joka on Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden Luxem-

burgissa 20 päivänä toukokuuta 1980 lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä lasten huollon palauttamisesta tekemän yleissopimuksen (*Euroopan neuvoston sopimus*) osapuoli; ja

2) silloin, kun lapsi vietiin kansainvälisen rajan ylitse, ei ollut Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annettua päätöstä, joka voisi olla täytäntöönpanon perusteena.

36 §

Hakemus

Hakemuksen, joka koskee sen vahvistamista, että vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan tai että se on pantavissa täytäntöön Suomessa, voi tehdä se, jolle on annettu lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva oikeus. Hakemuksen lapsen palauttamisesta voi tehdä se, jonka oikeutta on 32 §:ssä tarkoitettu tavoin loukattu. Palauttamishakemuksen ja Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen voi tehdä myös oikeusministeriö tai ministeriön valtuuttama asiamies.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti suomen tai ruotsin kielellä. Hakemuksesta tulee käydä ilmi:

1) henkilötiedot, jotka koskevat hakijaa, lasta sekä vastapuolta;

2) lapsen syntymäaika, jos tieto siitä on saatavissa;

3) vaatimuksen perusteet; sekä

4) saatavissa olevat tiedot lapsen olinpaikasta ja henkilöstä, jonka oletetaan pitävän lasta luonaan.

Hakemuksen liitteenä olevasta vieraskielisestä asiakirjasta on annettava oikeaksi todistettu käännös suomen tai ruotsin kielelle, jollei tuomioistuimien myönnä tästä poikkeusta.

37 §

Päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskevan asian käsittely

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskeva asia on käsiteltävä kiireellisenä. Jos lapsen palauttamista koskevaa asiaa ei ole ratkaistu kuuden viikon kuluessa hakemuksen tekemisestä, hovioikeuden on oikeusministeriön tai hakijan pyynnöstä annettava selvitys niistä seikoista, jotka ovat viivytäneet asian ratkaisemista.

Lapsen palauttamista koskevan hakemuksen käsittelyä voidaan lykätä tai jättää hakemus tutkimatta, jos on aihetta olettaa, että lapsi on viety toiseen valtioon. Lykätessään asian hovioikeus voi määrätä, että asian käsittelyä jatketaan vasta hakijan ilmoitettua lapsen palauttamisesta Suomeen tai esitettyä muita seikkoja, joiden nojalla ratkaisun antaminen on katsottava tarpeelliseksi.

Tuomioistuin voi tarvittaessa pitää istunnon myös muualla kuin sen tuomiopiiriin kuuluvalla paikkakunnalla.

Oikeudenkäynnissä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä tässä laissa säädetään oikeudenkäynnistä lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevassa asiassa.

38 §

Asiaan osallisen kuuleminen

Ennen kuin vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista tai lapsen palauttamista tarkoittavaan hakemukseen suostutaan, tuomioistuimen on varattava asiaan osalliselle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi, jos kuulta-

van olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.

39 §

Lapsen kuuleminen

Ennen kuin tuomioistuin ratkaisee hakemuksen vieraassa valtiossa annetun, lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta tai lapsen palauttamisesta, sen on selvittävä lapsen mielipide, jos lapsen voidaan ikänsä tai muiden tuomioistuimen tietoon tulneiden seikkojen vuoksi olettaa saavuttaneen sellaisen kypsytyden, että lapsen mielipiteeseen on aiheellista kiinnittää huomiota.

Lapsen mielipiteen selvittämisessä on soveltuvin osin noudatettava, mitä 15 ja 16 §:ssä säädetään.

Tuomioistuimen on pyytäessään selvitystä sosiaalilautakunnalta kehotettava sitä toimitamaan selvitys kiireellisesti.

40 §

Väliaikainen määräys

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä lapsen palauttamista koskevaa asiaa käsitellessään tuomioistuin voi lapsen edun suojaamiseksi ja lapsen palauttamisen turvaamiseksi antaa väliaikaisen määräyksen siitä, kenen luona lapsen tulee asua, tai tapaamisoikeudesta taikka lapsen huollosta.

Väliaikaisesta määräyksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä 17 §:ssä säädetään.

42 §

Muutoksenhaku lapsen palauttamista koskevassa asiassa

Helsingin hovioikeuden ratkaisuun, joka koskee lapsen palauttamista, haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan. Määräaika valitusluvan pyytämiseen ja valituksen

tekemiseen on 14 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu annettiin.

Korkein oikeus voi käsitellä ja ratkaista lapsen palauttamista koskevan asian kolmijäsenisessä jaostossa.

Menettelyyn valituslupaa haettaessa ja asiaa käsiteltäessä sovelletaan muuten oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä muutoksenhausta hovioikeuden toisena oikeusasteena käsittelemisissä asioissa.

43 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Tuomioistuimen päätös lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta taikka siitä, kenen luona lapsen tulee asua, voidaan panna heti täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa, jollei päätöksessä ole toisin määrätty.

Helsingin hovioikeuden antama päätös, jossa lapsi on määrätty palautettavaksi, voidaan panna heti täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Vieraassa valtiossa annettu päätös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta voidaan panna heti täytäntöön, kun tuomioistuin on vahvistanut, että päätös voidaan panna Suomessa täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa. Tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, että päätös voidaan panna täytäntöön vasta sen jälkeen, kun vieraassa valtiossa annettu päätös tai tuomioistuimen antama päätös on saanut lainvoiman.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan Bryssel IIa -asetusta.

44 §

Päätöksen lähettäminen täytäntöönpanotavaksi

Kun tuomioistuin on määrännyt lapsen palautettavaksi 30 §:n nojalla, sen on lähetettävä päätös toimivaltaiselle ulosottomiehelle ja kehotettava tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään.

Kun tuomioistuin on vahvistanut, että vieraassa valtiossa annettu päätös on pantavissa täytäntöön Suomessa, sen on hakijan pyynnöstä lähetettävä päätös ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimivaltaiselle kärjäoikeudelle, jos päätös voidaan 43 §:n 3 momentin nojalla panna täytäntöön. Kärjäoikeuden on huolehdittava kiireellisesti täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään.

Bryssel IIa -asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettämisestä täytäntöönpanoa varten säädetään erikseen.

46 §

Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano

Lapsen palauttamisesta 30 §:n nojalla annettu määräys on pantava täytäntöön noutamalla lapsi. Määräyksen täytäntöönpanossa on lisäksi muutoin noudatettava, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään, jollei 2 tai 3 momentista muuta johdu.

Jos lapsi on määrätty palautettavaksi hakemuksesta, joka oli tehty ennen kuin vuosi oli kulunut lapsen luvattomasta poisviemisestä tai palauttamatta jättämisestä, määräys lapsen palauttamisesta voidaan jättää panematta täytäntöön ainoastaan, jos lapsi vastustaa palauttamista ja hän on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyyden, että hänen mielipiteeseensä on aiheellista kiinnittää huomiota.

Määräys lapsen palauttamisesta on pantava täytäntöön siitä riippumatta, mitä lapsen huollosta tai lapsen ottamisesta sosiaalilautakunnan huostaan on mahdollisesti päätetty. Palauttamiseen ei kuitenkaan saa ryhtyä sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki**adoptiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan adoptiolain (22/2012) 84 §, sekä
muutetaan 71, 73—76 ja 82 § seuraavasti:

71 §

Tuomioistuimen päätös tunnustamisesta

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko 69 §:ssä tarkoitettu adoptio tai 70 §:ssä tarkoitettu adoption purkaminen päteväksi Suomessa.

73 §

Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennetun adoption tunnustaminen ja oikeusvaikutukset

Haagin sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa vahvistettu ja siellä Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennettu adoptio on 69 §:n estämättä ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla adoptiolla on ainakin ne oikeusvaikutukset, joista Haagin sopimuksen 26 artiklan 1 kappaleessa määrätään.

Jos 1 momentissa tarkoitettu adoptio ei ole kyseisen valtion oikeusjärjestyksen mukaan johtanut lapsen ja vanhemman välisen oikeudellisen suhteen lakkaamiseen, Helsingin käräjäoikeus voi adoptiovanhempien tai lapsen hakemuksesta vahvistaa adoption sellaiseksi adoptioksi, jonka vaikutuksena on lapsen ja hänen aikaisempien vanhempiensa välisen oikeussuhteen lakkaaminen. Edellytyksenä on lisäksi, että Haagin sopimuksen 4 artiklan c ja d kohdassa tarkoitettut suostumukset on annettu tai annetaan tällaiseen adoptioon.

74 §

Ulkomaisen adoption vahvistaminen tuomioistuimen päätöksellä

Muu kuin 69, 72 tai 73 §:ssä tarkoitettu vieraassa valtiossa tapahtunut adoptio on pätevä Suomessa vain, jos Helsingin käräjäoikeus on vahvistanut sen.

Käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa 1 momentissa tarkoitettun adoption päteväksi, jos adoptoitavalla tai jommallakummalla adoptionhakijalla on adoption ajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa adoptio on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen.

Jos adoptio on tapahtunut muulla tavoin kuin viranomaisen päätöksellä, se voidaan vahvistaa päteväksi vain, kun adoptoitavalla tai jommallakummalla hakijalla on ollut 2 momentissa mainittu yhteys siihen valtioon, jossa adoptio on tapahtunut, ja tämä toimenpide on kyseisen valtion lain mukaan pätevä.

Käräjäoikeus ei saa vahvistaa tämän pykälän nojalla päteväksi adoptiota, johon olisi tullut hakea adoptiolupa.

75 §

Ulkomaisen adoption purkamisen vahvistaminen tuomioistuimen päätöksellä

Muu kuin 70 tai 72 §:ssä tarkoitettu vieraassa valtiossa tapahtunut adoption purkaminen on pätevä Suomessa vain, jos Helsingin käräjäoikeus on vahvistanut sen.

Käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa 1 momentissa tarkoitetun adoption purkamisen päteväksi, jos adoptiolapsella tai jommallakummalla adoptiovanhemmalla on purkamisajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa adoption purkaminen on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen.

Jos adoption purkaminen on tapahtunut muulla tavoin kuin viranomaisen päätöksellä, se voidaan vahvistaa päteväksi vain, kun jollakin asiaan osallisella on ollut 2 momentissa mainittu yhteys siihen valtioon, jossa adoption purkaminen on tapahtunut, ja tämä toimenpide on kyseisen valtion lain mukaan pätevä.

76 §

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus

Edellä 69 ja 73 §:ssä tarkoitettua adoptiota sekä 70 §:ssä tarkoitettua adoption purkamista ei tule katsoa Suomessa päteväksi eikä tuomioistuimen tule vahvistaa adoptiota tai sen purkamista 71, 74 tai 75 §:n nojalla päteväksi, jos tämä ottaen erityisesti huomioon lapsen etu johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

82 §

Ulkomaisen asiakirjan luotettavuuden varmistaminen

Tuomioistuimelle 71, 74 tai 75 §:ssä tarkoitetun asian käsittelyä varten esitetyn ulkomaisen asiakirjan on oltava laillistettu tai siihen on liitettävä kyseisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistus sen alkuperästä, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämisestä muuta johdu tai tuomioistuin erityisestä syystä myönnä tästä poikkeusta. Ulkomaisen asiakirjan esittäjän on tarvittaessa huolehdittava esittämänsä asiakirjan kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle sekä sen laillistamisesta.

Tuomioistuin voi tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön, Maahanmuuttoviraston tai poliisiviranomaisen lausunnon 1 momentissa tarkoitetun asiakirjan aitoudesta ja luotettavuudesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

7.

Laki**isyyslain 52 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan isyyslain (700/1975) 52 §, sellaisena kuin se on laissa 1016/2009, seuraavasti:

52 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa isyydestä annettu päätös Suomessa.

Asiaa käsiteltäessä käräjäoikeuden on varattava lapselle, isälle, äidille tai jollekulle muulle tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuulemi-

nen on tarpeen asian selvittämiseksi ja kuul-tavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

8.

Laki**ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 11 ja 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (370/1983) 11 §:n 1 momentti ja 2 momentin 6 kohta sekä 13 § seuraavasti:

11 §

Päätöksen täytäntöönpanoa pyydetään kirjallisesti Helsingin käräjäoikeudelta. Hakemus voi koskea myös päätöksen osittaista täytäntöönpanoa.

Hakemukseen on liitettävä:

6) oikeaksi todistettu käännös suomen tai ruotsin kielelle hakemukseen liitetyistä asiakirjoista, jollei käräjäoikeus myönnä tästä poikkeusta.

13 §

Kun tuomioistuin on suostunut 11 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen, päätös voidaan

panna täytäntöön siten kuin Suomen tuomioistuimen antaman lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetään, jollei valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin määrää. Jos ulkomainen täytäntöönpanoasiakirja sisältää määräyksen pakkokeinojen käyttämisestä, määräystä ei ole noudatettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

9.

Laki**holhoustoimesta annetun lain 95 j ja 95 k §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 95 j ja 95 k §, sellaisina kuin ne ovat laissa 780/2010, seuraavasti:

95 j §

Tunnustamisen edellytykset

Vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös, joka on voimassa kyseisessä valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Päätöksen tunnustamisesta voidaan kuitenkin kieltäytyä, jos:

- 1) päätös on annettu sellaisissa olosuhteissa, että Suomen viranomainen ei vastaavissa olosuhteissa olisi ollut toimivaltainen;
- 2) päätös on annettu pois jäänyttä henkilöä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa ole annettu tiedoksi pois jääneelle niin hyvässä ajoin ja sillä tavoin, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa;
- 3) päätös on ristiriidassa Suomessa toteutetun toimenpiteen tai sellaisen toisessa vieraassa valtiossa myöhemmin toteutetun toimenpiteen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa; taikka
- 4) päätös on Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen tai ristiriidassa sellaisen Suomen lain säännöksen kanssa, jonka

soveltaminen on pakollista siitä riippumatta, mitä lakia muutoin on sovellettava.

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta päättää, tunnustetaanko vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös Suomessa.

95 k §

Täytäntöönpanokelpoisuus

Vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös, joka on siinä valtiossa täytäntöönpanokelpoinen, on täytäntöönpanokelpoinen Suomessa, jos Helsingin käräjäoikeus on hakemuksesta vahvistanut sen täällä täytäntöönpanokelpoiseksi. Päätöksen vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi voidaan kieltäytyä 95 j §:n 2 momentissa säädetyillä perusteilla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10.

Laki

toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain (435/2009) 8 § seuraavasti:

8 §

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta päättää Helsingin käräjäoikeus.

Hakemuksen tekemisessä ja käsittelyssä sekä muutoksenhaussa noudatetaan soveltu-

vin osin, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoi-
keudesta annetun lain (361/1983)
36—40 §:ssä, 43 §:n 3 momentissa ja 44 §:n
2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän
lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain
voimaan tullessa voimassa olleita säännök-
siä.

11.

Laki

aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain (779/2010) 8 § seuraavasti:

8 §

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Sopimuksen osapuolena olevan vieraan valtion viranomaisen toimenpiteen tunnistamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi vah-

vistamisesta päättää hakemuksesta Helsingin käräjäoikeus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 11 ja 12 §, 28 §:n 2 momentti, 29 §:n 1 momentti sekä 37—42 §, sellaisina kuin niistä ovat 11 § laissa 289/2013 ja 12 § laissa 1760/2009 sekä

lisätään lakiin uusi 30 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Toimivaltaiset tuomioistuimet

Toimivaltainen tuomioistuin

Luovuttamisesta ja säilöön ottamisen voimassa pitämisestä päättää:

Luovuttamisesta ja säilöön ottamisen voimassa pitämisestä päättää *Helsingin käräjäoikeus*.

1) Helsingin käräjäoikeus, jos luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Helsingin hovioikeuden tuomiopiirin alueella;

2) Oulun käräjäoikeus, jos luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;

3) Pirkanmaan käräjäoikeus, jos luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin alueella;

4) Pohjois-Savon käräjäoikeus, jos luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella.

Riippumatta siitä, minkä hovioikeuden tuomiopiirin alueella luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu, luovuttamisesta ja säilöön ottamisen pitämisestä voimassa voi päättää se 1 momentissa mainittu käräjäoikeus, jossa luovuttamisasian käsittelyä luovutettavaksi pyydetyn kuljettamiseen, hänen säilössä pitämiseensä tai muihin olosuhteisiin nähden on pidettävä tarkoituksenmukaisena.

12 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, Helsingin, Oulun, Pirkanmaan ja Pohjois-Savon kärjäoikeuksien tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjäntehtäviä.

Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

28 §

Läsnäolo istunnossa

Luovutettavaksi pyydetty, joka on otettu säilöön, on tuotava kärjäoikeuden istuntoon, ja häntä on kuultava syyttäjän pyynnön sisällöstä.

29 §

Suostumuksen ilmoittaminen

Luovutettavaksi pyydetty ilmoittaa henkilökohtaisesti kärjäoikeuden istunnossa, suostuuko hän luovuttamiseensa tai siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, taikka siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon.

(uusi)

12 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, *Helsingin kärjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät* ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjäntehtäviä.

Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

28 §

Läsnäolo istunnossa

Luovutettavaksi *pyydettyä*, joka on otettu säilöön, *on kärjäoikeuden istunnossa kuultava* syyttäjän pyynnön sisällöstä.

29 §

Suostumuksen ilmoittaminen

Luovutettavaksi pyydetty ilmoittaa kärjäoikeuden istunnossa, suostuuko hän luovuttamiseensa tai siihen, että jäsenvaltiossa, johon hänet luovutetaan, hänet saadaan asettaa syytteeseen, häntä rangaista tai häneltä riistää vapaus muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta kuin siitä, jonka perusteella luovuttamista pyydetään, taikka siihen, että hänet voidaan luovuttaa edelleen toiseen jäsenvaltioon.

30 a §

Kuuleminen videoyhteyden välityksellä

Jos kärjäoikeus harkitsee soveliaaksi, luovuttamisasian käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Jos kärjäoikeus pitää sitä tarpeelliseksi

na, luovutettavaksi pyydetty on kuitenkin tuotava kärjäoikeuteen.

37 §

Valitusoikeus

Kärjäoikeuden luovuttamista koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen valituslupaa pyytämättä.

38 §

Valituksen tekeminen

Sen, joka haluaa hakea muutosta kärjäoikeuden luovuttamista koskevaan päätökseen, on seitsemän päivän kuluessa päätöksestä toimitettava kärjäoikeuteen korkeimmalle oikeudelle osoitettu valituskirjelmä. Valitusta, jota ei ole tehty määräajassa, ei oteta tutkittavaksi.

39 §

Valitukseen vastaaminen

Valittajan vastapuolella on oikeus kirjallisesti vastata valitukseen. Vastauksen antamista varten vastapuoli saa kärjäoikeudesta jäljennökset valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista. Määräaika vastauksen antamiseen on seitsemän päivää muutoksenhakuajan päättymisestä. Vastapuolen on mainituksa määräajassa toimitettava kirjallinen vastaus kärjäoikeuteen. Valittaja saa kärjäoikeudesta jäljennöksen vastauksesta ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

40 §

Asiakirjojen toimittaminen korkeimpaan oikeuteen

Kärjäoikeuden tulee lähettää valituskirjelmä liitteineen viipymättä sen saavuttua korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös

37 §

Muutoksenhakuoikeus

Luovuttamista koskevaan kärjäoikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan.

38 §

Muutoksenhakemuksen tekeminen

Sen, joka haluaa hakea muutosta luovuttamista koskevaan kärjäoikeuden päätökseen, on seitsemän päivän kuluessa päätöksestä toimitettava kärjäoikeuteen korkeimmalle oikeudelle osoitettu *muutoksenhakukirjelmä, johon on sisällytettävä lupahakemus ja valitus. Muutoksenhakemusta*, jota ei ole tehty määräajassa, ei oteta tutkittavaksi.

39 §

Muutoksenhakemukseen vastaaminen

Muutoksenhakijan vastapuolella on oikeus kirjallisesti vastata *muutoksenhakemukseen*. Vastauksen antamista varten vastapuoli saa kärjäoikeudesta jäljennökset muutoksenhakukirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista. Määräaika vastauksen antamiseen on seitsemän päivää muutoksenhakuajan päättymisestä. Vastapuolen on mainituksa määräajassa toimitettava kirjallinen vastaus kärjäoikeuteen. Muutoksenhakija saa kärjäoikeudesta jäljennöksen vastauksesta ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

40 §

Asiakirjojen toimittaminen korkeimpaan oikeuteen

Kärjäoikeuden tulee lähettää *muutoksenhakukirjelmä* liitteineen viipymättä sen saavuttua korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä

käräjäoikeuden päätöksestä. Vastaavasti vastauskirjelmä liitteineen on sen saavuttua lähetettävä viipymättä korkeimmalle oikeudelle.

jäljennös käräjäoikeuden päätöksestä. Vastaavasti vastauskirjelmä liitteineen on sen saavuttua lähetettävä viipymättä korkeimmalle oikeudelle.

41 §

Käsittelyn kiireellisyys

Korkeimman oikeuden on käsiteltävä asia kiireellisesti ja viimeistään 20 päivän kuluessa vastauksen toimittamiseen varatun ajan päättymisestä tehtävä luovuttamista koskeva päätös.

Jos 1 momentissa säädettyä määräaika ei erityisestä syystä voida noudattaa, päätös tulee tehdä niin pian kuin mahdollista.

42 §

Muut säännökset

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, muutoksenhakuun sovelletaan muutoin *soveltuvin osin* niitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemään asiaan. Asian käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa sovelletaan myös soveltuvin osin tämän lain säännöksiä asian käsittelystä käräjäoikeudessa.

41 §

Päätösvaltaisuus ja käsittelyn kiireellisyys

Korkein oikeus voi käsitellä ja ratkaista luovuttamista koskevan asian kolmijäsenisessä jaostossa.

Korkeimman oikeuden on käsiteltävä luovuttamista koskeva asia kiireellisesti. Asia on ratkaistava 20 päivän kuluessa vastauksen toimittamiseen varatun ajan päättymisestä.

Jos 2 momentissa säädettyä määräaika ei erityisestä syystä voida noudattaa, asia tulee ratkaista niin pian kuin mahdollista.

42 §

Muut säännökset

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, muutoksenhakuun sovelletaan *muuten* niitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden *toisena* oikeusasteena käsittelemään asiaan. Asian käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa sovelletaan myös soveltuvin osin tämän lain säännöksiä asian käsittelystä käräjäoikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Asiaan, jossa luovutettavaksi pyydetty henkilö on otettu kiinni tai muuten tavoitettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain (1383/2007) 8 ja 9 §, 25 §:n 2 momentti, 26 §:n 1 momentti sekä 34—39 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 § laissa 290/2013 ja 9 § laissa 1761/2009 sekä
lisätään lakiin uusi 27 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Toimivaltaiset tuomioistuimet

Jollei tässä laissa toisin säädetä, luovuttamisesta ja säilöön ottamisen voimassa pitämisestä päättää:

1) Helsingin kärjäoikeus, jos luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Helsingin hovioikeuden tuomiopiirin alueella;

2) Oulun kärjäoikeus, jos luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;

3) Pirkanmaan kärjäoikeus, jos luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin alueella;

4) Pohjois-Savon kärjäoikeus, jos luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella.

Riippumatta siitä, minkä hovioikeuden tuomiopiirin alueella luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu, luovuttamisesta ja säilöön ottamisen pitämisestä voimassa voi päättää se 1 momentissa mainittu kärjäoikeus, jossa luovuttamisasian käsittelyä luovutettavaksi pyydetyn kuljettamiseen, hänen säilössään pitämiseensä tai muihin olosuhteisiin nähden on pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Ehdotus

8 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Luovuttamisesta ja säilöön ottamisen voimassa pitämisestä päättää Helsingin kärjäoikeus.

9 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, Helsingin, Oulun, Pirkanmaan ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksien tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjätehtäviä.

Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä

9 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, *Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat kihlakunnansyyttäjät* ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjätehtäviä. Erityisestä syystä toimivaltainen syyttäjä voi olla myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä.

25 §

Läsnäolo istunnossa

Luovutettavaksi pyydetty, joka on otettu säilöön, on tuotava käräjäoikeuden istuntoon, ja häntä on kuultava syyttäjän pyynnön sisällöstä.

25 §

Läsnäolo istunnossa

Luovutettavaksi *pyydettyä*, joka on otettu säilöön, *on käräjäoikeuden istunnossa kuultava* syyttäjän pyynnön sisällöstä.

26 §

Suostumuksen ilmoittaminen

Luovutettavaksi pyydetty ilmoittaa *henkilökohtaisesti* käräjäoikeuden istunnossa, suostuuko hän luovuttamiseensa.

26 §

Suostumuksen ilmoittaminen

Luovutettavaksi pyydetty ilmoittaa käräjäoikeuden istunnossa, suostuuko hän luovuttamiseensa.

(uusi)

27 a §

Kuuleminen videoyhteyden välityksellä

Jos käräjäoikeus harkitsee soveliaaksi, luovuttamisasian käsittelyssä voidaan käyttää videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Jos käräjäoikeus pitää sitä tarpeellisena, luovutettavaksi pyydetty on kuitenkin tuotava käräjäoikeuteen.

34 §

Valitusoikeus

Käräjäoikeuden luovuttamista koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen valituslupaa pyytämättä.

35 §

Valituksen tekeminen

Sen, joka haluaa hakea muutosta käräjäoikeuden luovuttamista koskevaan päätökseen, on seitsemän päivän kuluessa päätöksestä toimitettava käräjäoikeuteen korkeimmalle oikeudelle osoitettu valituskirjelmä. Valitusta, jota ei ole tehty määräajassa, ei oteta tutkittavaksi.

36 §

Valitukseen vastaaminen

Valittajan vastapuolella on oikeus kirjallisesti vastata valitukseen. Vastauksen antamista varten vastapuoli saa käräjäoikeudesta jäljennökset valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista. Määräaika vastauksen antamiseen on seitsemän päivää muutoksenhakuajan päättymisestä. Vastapuolen on mainitussa määräajassa toimitettava kirjallinen vastaus käräjäoikeuteen. Valittaja saa käräjäoikeudesta jäljennöksen vastauksesta ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

37 §

Asiakirjojen toimittaminen korkeimpaan oikeuteen

Käräjäoikeuden tulee lähettää valituskirjelmä liitteineen viipymättä sen saavuttua korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös

34 §

Muutoksenhakuoikeus

Luovuttamista koskevaan käräjäoikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan.

35 §

Muutoksenhakemuksen tekeminen

Sen, joka haluaa hakea muutosta luovuttamista koskevaan käräjäoikeuden päätökseen, on seitsemän päivän kuluessa päätöksestä toimitettava käräjäoikeuteen korkeimmalle oikeudelle osoitettu *muutoksenhakukirjelmä, johon on sisällytettävä lupahakemus ja valitus. Muutoksenhakemusta, jota ei ole tehty määräajassa, ei oteta tutkittavaksi.*

36 §

Muutoksenhakemukseen vastaaminen

Muutoksenhakijan vastapuolella on oikeus kirjallisesti vastata muutoksenhakemukseen. Vastauksen antamista varten vastapuoli saa käräjäoikeudesta jäljennökset muutoksenhakukirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista. Määräaika vastauksen antamiseen on seitsemän päivää muutoksenhakuajan päättymisestä. Vastapuolen on mainitussa määräajassa toimitettava kirjallinen vastaus käräjäoikeuteen. Muutoksenhakija saa käräjäoikeudesta jäljennöksen vastauksesta ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

37 §

Asiakirjojen toimittaminen korkeimpaan oikeuteen

Käräjäoikeuden tulee lähettää *muutoksenhakukirjelmä* liitteineen viipymättä sen saavuttua korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä

käräjäoikeuden päätöksestä. Vastaavasti vastauskirjelmä liitteineen on sen saavuttua lähetettävä viipymättä korkeimmalle oikeudelle.

jäljennös käräjäoikeuden päätöksestä. Vastaavasti vastauskirjelmä liitteineen on sen saavuttua lähetettävä viipymättä korkeimmalle oikeudelle.

38 §

Käsittelyn kiireellisyys

Korkeimman oikeuden on käsiteltävä asia kiireellisesti ja viimeistään 7 päivän kuluessa vastauksen toimittamiseen varatun ajan päättymisestä tehtävä luovuttamista koskeva päätös.

Jos 1 momentissa säädettyä määräaika ei erityisestä syystä voida noudattaa, päätös tulee tehdä niin pian kuin mahdollista.

39 §

Muut säännökset

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, muutoksenhakuun sovelletaan muutoin *soveltuvin osin* niitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemään asiaan. Asian käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa sovelletaan myös soveltuvin osin tämän lain säännöksiä asian käsittelystä käräjäoikeudessa

38 §

Päätösvaltaisuus ja käsittelyn kiireellisyys

Korkein oikeus voi käsitellä ja ratkaista luovuttamista koskevan asian kolmijäsenisessä jaostossa.

Korkeimman oikeuden on käsiteltävä luovuttamista koskeva asia kiireellisesti. Asia on ratkaistava seitsemän päivän kuluessa vastauksen toimittamiseen varatun ajan päättymisestä.

Jos 2 momentissa säädettyä määräaika ei erityisestä syystä voida noudattaa, asia tulee ratkaista niin pian kuin mahdollista.

39 §

Muut säännökset

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, muutoksenhakuun sovelletaan *muuten* niitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua hovioikeuden *toisena* oikeusasteena käsittelemään asiaan. Asian käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa sovelletaan myös soveltuvin osin tämän lain säännöksiä asian käsittelystä käräjäoikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Asiaan, jossa luovutettavaksi pyydetty henkilö on otettu kiinni tai muuten tavoitettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain (456/1970) 31 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 607/1993, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

31 §

31 §

Jos oikeusministeriö katsoo, että säilöön otetun luovuttamiselle on olemassa este, ministeriön on heti määrättävä hänet päästettäväksi vapaaksi. Jos estettä ei ole eikä käräjäoikeus ole määrännyt säilöön otettua päästettäväksi vapaaksi, vieraalle valtiolle on viipymättä ilmoitettava toimenpiteestä ja samalla määrättävä aika, enintään 30 ja erityisestä syystä 45 päivää ilmoituksen lähettamisestä, jonka kuluessa säilöön otettu on pyydettävä luovutettavaksi. Jollei näin tapahdu, hänet on päästettävä vapaaksi.

Jos oikeusministeriö katsoo, että säilöön otetun luovuttamiselle on olemassa este, ministeriön on heti määrättävä hänet päästettäväksi vapaaksi. Jos estettä ei ole eikä käräjäoikeus ole määrännyt säilöön otettua päästettäväksi vapaaksi, vieraalle valtiolle on viipymättä ilmoitettava toimenpiteestä ja samalla määrättävä aika, enintään 30 ja erityisestä syystä 45 päivää ilmoituksen lähettamisestä, jonka kuluessa säilöön otettu on pyydettävä luovutettavaksi. Jollei näin tapahdu, hänet on päästettävä vapaaksi. *Ilmoittamisesta päättää oikeusministeriö.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**avioliittolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan avioliittolain (234/1929) 123 ja 124 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 1226/2001, sekä
muutetaan 121, 122 ja 125 §, sellaisina kuin ne ovat, 121 ja 122 § laissa 1226/2001 sekä 125 § laissa 1154/2004, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

121 §

Milloin vieraan valtion antamalla päätöksellä on tuomittu avioliitto peruutumaan tai puoliset asumuseroon tai avioeroon, on päätöstä ilman erityistä vahvistamista pidettävä Suomessa pätevänä:

1) jos molemmat puoliset päätöstä annettaessa olivat sen valtion kansalaisia, johon viranomainen kuuluu; tai

2) jos päätös koskee puolisoita, joista kumpikaan ei silloin ollut Suomen kansalainen ja joista toinen tai molemmat olivat jonkin muun valtion kansalaisia kuin sen, johon viranomainen kuuluu, ja päätös kumpaisenkin puolison kotimaassa katsotaan päteväksi.

Vieraan valtion viranomaisen antama 1 momentissa tarkoitettu päätös on Suomessa pätevä vain, jos se on jäljempänä mainituin tavoin vahvistettu, milloin päätös koskee:

1) puolisoita, joista ainakin toinen päätöstä annettaessa oli Suomen kansalainen; tai

2) puolisoita, joita tarkoitetaan 1 momentin 2 kohdassa, mutta päätös ei täytä sanotussa kohdassa mainittua ehtoa.

122 §

Päätös, jota tarkoitetaan 121 §:n 2 momentissa, voidaan vahvistaa täällä, jos jommalla-kummalla puolisoilla on kansalaisuutensa tai kotipaikkaansa nähden ollut sellainen yhteys

121 §

Avioeroa tai asumuseroa taikka avioliiton pätemättömäksi tai mitättömäksi julistamista koskeva vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Vieraassa valtiossa annettua päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta, jos:

1) päätöksen antaneen viranomaisen toimivalta ei ole perustunut kummankaan puolison asuin- tai kotipaikkaan taikka kansalaisuuteen;

2) tunnustaminen on selvästi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita;

3) päätös on annettu pois jäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu vastaajalle tiedoksi niin hyvissä ajoin ja sillä tavalla, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaajan todetaan yksiselitteisesti hyväksyneen päätöksen;

4) päätös on ristiriidassa sellaisen Suomessa annetun päätöksen kanssa, joka on annettu oikeudenkäynnissä samojen asianosaisten välillä; taikka

5) päätös on ristiriidassa muussa valtiossa samojen asianosaisten välillä aikaisemmin annetun päätöksen kanssa ja tämä aikaisemmin annettu päätös täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi Suomessa.

122 §

Helsingin kärjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa annettu päätös Suomessa.

Kärjäoikeuden on varattava toiselle puo-

kysymyksessä olevaan vieraaseen valtioon, että sen viranomaisella on katsottava olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavaksi, eikä päätös ole olennaisesti ristiriidassa Suomen oikeusjärjestyksen kanssa.

lisolle tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja hänen olinpaikkansa on vaikeuksitta selvitettävissä.

123 §

(kumotaan)

Edellä 122 §:ssä tarkoitettua vahvistamista haetaan Helsingin hovioikeudelta. Hovioikeuden asiasta antamaan päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitushuvan.

124 §

(kumotaan)

Vieraan valtion viranomaisen antamaan päätökseen, jolla avioliitto on julistettu mitätömäksi, on vastaavasti sovellettava, mitä 121—123 §:ssä säädetään.

125 §

Mitä 121—124 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei 119 §:n 5 momentissa mainitusta neuvoston asetuksesta tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

125 §

Mitä 121 ja 122 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei 119 §:n 5 momentissa mainitusta neuvoston asetuksesta tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki**lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 25, 26, 36—40, 42, 43, 44 ja 46 §, sellaisina kuin ne ovat, 25, 26, 36—40 ja 42 laissa 186/1994, 43 § laeissa 186/1994 ja 1155/2004, 44 § laeissa 620/1996 ja 1155/2004 sekä 46 § laeissa 186/1994 ja 620/1996, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

25 §

25 §

*Muussa vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano**Muussa vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano*

Päätös, joka on annettu muussa kuin 24 §:ssä mainitussa vieraassa valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta. Helsingin hovioikeus voi kuitenkin hakemuksesta vahvistaa, että päätös tunnustetaan Suomessa.

Päätös, joka on annettu muussa kuin 24 §:ssä mainitussa vieraassa valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta. *Helsingin käräjäoikeus* voi kuitenkin hakemuksesta vahvistaa, *tunnustetaanko päätös* Suomessa.

Päätös, joka 1 momentin mukaan tunnustetaan Suomessa ja voidaan panna täytäntöön siinä valtiossa, jossa päätös on annettu (*tuomiovaltiossa*), voidaan panna täytäntöön Suomessa, jos Helsingin hovioikeus hakemuksesta on vahvistanut, että päätös on pantavissa täällä täytäntöön.

Päätös, joka 1 momentin mukaan tunnustetaan Suomessa ja voidaan panna täytäntöön siinä valtiossa, jossa päätös on annettu (*tuomiovaltio*), voidaan panna täytäntöön Suomessa, jos Helsingin käräjäoikeus hakemuksesta on vahvistanut, että päätös on pantavissa täällä täytäntöön.

Kun hovioikeus vahvistaa, että vieraassa valtiossa tapaamisoikeudesta annettu päätös voidaan panna täytäntöön Suomessa, hovioikeus voi samalla muuttaa tai täsmentää päätöksessä mainittuja tapaamisen tai luonapidon ehtoja siten kuin se katsoo lapsen edun kannalta sopivaksi.

Kun *tuomioistuim* vahvistaa, että vieraassa valtiossa tapaamisoikeudesta annettu päätös voidaan panna täytäntöön Suomessa, *se* voi samalla muuttaa tai täsmentää päätöksessä mainittuja tapaamisen tai luonapidon ehtoja siten kuin se katsoo lapsen edun kannalta sopivaksi.

26 §

26 §

*Lapsen poisviemisen luvattomuuden vahvistavan päätöksen täytäntöönpano**Lapsen poisviemisen luvattomuuden vahvistavan päätöksen täytäntöönpano*

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa, että päätös, jossa lapsen poisvieminen tai palauttamatta jättäminen on todettu luvattomaksi, on pantavissa täällä täytäntöön, jos:

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, että päätös, jossa lapsen poisvieminen tai palauttamatta jättäminen on todettu luvattomaksi, on pantavissa täällä täytäntöön, jos:

1) päätös on annettu valtiossa, joka on Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden Luxemburgissa 20 päivänä toukokuuta 1980 lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä lasten huollon palauttamisesta tekemän yleissopimuksen (*Euroopan neuvoston sopimus*) osapuoli; ja

2) silloin, kun lapsi vietiin kansainvälisen rajan ylitse, ei ollut Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annettua päätöstä, joka voisi olla täytäntöönpanon perusteena.

36 §

Hakemus

Hakemuksen, joka koskee sen vahvistamista, että vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan tai että se on pantavissa täytäntöön Suomessa, voi tehdä se, jolle on annettu lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva oikeus. Hakemuksen lapsen palauttamisesta voi tehdä se, jonka oikeutta on 32 §:ssä tarkoitettuihin tavoin loukattu. Palauttamishakemuksen ja Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen voi tehdä myös oikeusministeriö tai ministeriön valtuuttama asiamies.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti suomen tai ruotsin kielellä. Hakemuksesta tulee käydä ilmi:

- 1) henkilötiedot, jotka koskevat hakijaa, lasta sekä vastapuolta;
- 2) lapsen syntymäaika, jos tieto siitä on saatavissa;
- 3) vaatimuksen perusteet; sekä
- 4) saatavissa olevat tiedot lapsen olinpaikasta ja henkilöstä, jonka oletetaan pitävän lasta luonaan.

Hakemuksen liitteenä olevasta vieraskielisestä asiakirjasta on annettava oikeaksi todistettu käännös suomen tai ruotsin kielelle, jollei Helsingin hovioikeus myönnä tästä poikkeusta.

1) päätös on annettu valtiossa, joka on Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden Luxemburgissa 20 päivänä toukokuuta 1980 lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä lasten huollon palauttamisesta tekemän yleissopimuksen (*Euroopan neuvoston sopimus*) osapuoli; ja

2) silloin, kun lapsi vietiin kansainvälisen rajan ylitse, ei ollut Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annettua päätöstä, joka voisi olla täytäntöönpanon perusteena.

36 §

Hakemus

Hakemuksen, joka koskee sen vahvistamista, että vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan tai että se on pantavissa täytäntöön Suomessa, voi tehdä se, jolle on annettu lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva oikeus. Hakemuksen lapsen palauttamisesta voi tehdä se, jonka oikeutta on 32 §:ssä tarkoitettuihin tavoin loukattu. Palauttamishakemuksen ja Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen voi tehdä myös oikeusministeriö tai ministeriön valtuuttama asiamies.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti suomen tai ruotsin kielellä. Hakemuksesta tulee käydä ilmi:

- 1) henkilötiedot, jotka koskevat hakijaa, lasta sekä vastapuolta;
- 2) lapsen syntymäaika, jos tieto siitä on saatavissa;
- 3) vaatimuksen perusteet; sekä
- 4) saatavissa olevat tiedot lapsen olinpaikasta ja henkilöstä, jonka oletetaan pitävän lasta luonaan.

Hakemuksen liitteenä olevasta vieraskielisestä asiakirjasta on annettava oikeaksi todistettu käännös suomen tai ruotsin kielelle, jollei *tuomioistu*n myönnä tästä poikkeusta.

37 §

Päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskevan asian käsittely

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskeva asia on käsiteltävä kiireellisenä. Jos lapsen palauttamista koskevaa asiaa ei ole ratkaistu kuuden viikon kuluessa hakemuksen tekemisestä, hovioikeuden on oikeusministeriön tai hakijan pyynnöstä annettava selvitys niistä seikoista, jotka ovat viivyttäneet asian ratkaisemista.

Lapsen palauttamista koskevan hakemuksen käsittelyä voidaan lykätä tai jättää hakemus tutkimatta, jos on aihetta olettaa, että lapsi on viety toiseen valtioon. Lykätessään asian hovioikeus voi määrätä, että asian käsittelyä jatketaan vasta hakijan ilmoitettua lapsen palauttamisesta Suomeen tai esitettyä muita seikkoja, joiden nojalla ratkaisun antaminen on katsottava tarpeelliseksi.

Hovioikeus voi pitää istunnon myös tuomiopiiriinsä taikka muun hovioikeuden tuomiopiiriin kuuluvan alioikeuden istuntopaikassa.

Oikeudenkäynnissä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä tässä laissa säädetään oikeudenkäynnistä lapsen huoltoa tai tapamisoikeutta koskevassa asiassa.

38 §

Asiaan osallisen kuuleminen

Ennen kuin vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista tai lapsen palauttamista tarkoittavaan hakemukseen suostutaan, hovioikeuden on varattava asiaan osalliselle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi, jos kuultavan olinpaikka on tiedossa, jollei tämä aiheuta viivästyksi asian käsittelyssä.

39 §

Lapsen kuuleminen

Ennen kuin hovioikeus ratkaisee hakemuksen vieraassa valtiossa annetun, lapsen huoltoa tai tapamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta tai lapsen palauttamisesta,

37 §

Päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskevan asian käsittely

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskeva asia on käsiteltävä kiireellisenä. Jos lapsen palauttamista koskevaa asiaa ei ole ratkaistu kuuden viikon kuluessa hakemuksen tekemisestä, hovioikeuden on oikeusministeriön tai hakijan pyynnöstä annettava selvitys niistä seikoista, jotka ovat viivyttäneet asian ratkaisemista.

Lapsen palauttamista koskevan hakemuksen käsittelyä voidaan lykätä tai jättää hakemus tutkimatta, jos on aihetta olettaa, että lapsi on viety toiseen valtioon. Lykätessään asian hovioikeus voi määrätä, että asian käsittelyä jatketaan vasta hakijan ilmoitettua lapsen palauttamisesta Suomeen tai esitettyä muita seikkoja, joiden nojalla ratkaisun antaminen on katsottava tarpeelliseksi.

Tuomioistuimien voi tarvittaessa pitää istunnon myös muualla kuin sen tuomiopiiriin kuuluvalla paikkakunnalla.

Oikeudenkäynnissä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä tässä laissa säädetään oikeudenkäynnistä lapsen huoltoa tai tapamisoikeutta koskevassa asiassa.

38 §

Asiaan osallisen kuuleminen

Ennen kuin vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista tai lapsen palauttamista tarkoittavaan hakemukseen suostutaan, *tuomioistuimen* on varattava asiaan osalliselle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi, *jos kuultavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.*

39 §

Lapsen kuuleminen

Ennen kuin *tuomioistuimien* ratkaisee hakemuksen vieraassa valtiossa annetun, lapsen huoltoa tai tapamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta tai lapsen palaut-

hovi oikeuden on selvitettävä lapsen mielipide, jos lapsen voidaan ikänsä tai muiden hovi oikeuden tietoon tulleiden seikkojen vuoksi olettaa saavuttaneen sellaisen kypsyyden, että lapsen mielipiteeseen on aiheellista kiinnittää huomiota.

Lapsen mielipiteen selvittämisessä on soveltuvin osin noudatettava, mitä 15 ja 16 §:ssä säädetään.

Hovi oikeuden on pyytäessään selvitystä sosiaalilautakunnalta kehotettava sitä toimittamaan selvitys kiireellisesti.

40 §

Väliaikainen määräys

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä lapsen palauttamista koskevaa asiaa käsitellessään hovi oikeus voi lapsen edun suojaamiseksi ja lapsen palauttamisen turvaamiseksi antaa väliaikaisen määräyksen siitä, kenen luona lapsen tulee asua, tai tapaamisoikeudesta taikka lapsen huollosta.

Väliaikaisesta määräyksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä 17 §:ssä säädetään.

42 §

Muutoksenhaku vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanoa tai lapsen palauttamista koskevassa asiassa

Määräaika valituksen tekemiseen Helsingin hovi oikeuden ratkaisusta, jolla on vahvistettu, että vieraassa valtiossa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu päätös voidaan panna täällä täytäntöön, tai jolla lapsi on määrätty palautettavaksi, on 14 päivää siitä päivästä, jona hovi oikeuden ratkaisu annettiin.

Muutoksenhausta hovi oikeuden ratkaisuun on muutoin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa säädetään.

tamisesta, *sen* on selvitettävä lapsen mielipide, jos lapsen voidaan ikänsä tai muiden *tuomioistuimen* tietoon tulleiden seikkojen vuoksi olettaa saavuttaneen sellaisen kypsyyden, että lapsen mielipiteeseen on aiheellista kiinnittää huomiota.

Lapsen mielipiteen selvittämisessä on soveltuvin osin noudatettava, mitä 15 ja 16 §:ssä säädetään.

Tuomioistuimen on pyytäessään selvitystä sosiaalilautakunnalta kehotettava sitä toimittamaan selvitys kiireellisesti.

40 §

Väliaikainen määräys

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä lapsen palauttamista koskevaa asiaa käsitellessään *tuomioistuin* voi lapsen edun suojaamiseksi ja lapsen palauttamisen turvaamiseksi antaa väliaikaisen määräyksen siitä, kenen luona lapsen tulee asua, tai tapaamisoikeudesta taikka lapsen huollosta.

Väliaikaisesta määräyksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä 17 §:ssä säädetään.

42 §

Muutoksenhaku lapsen palauttamista koskevassa asiassa

Helsingin hovi oikeuden ratkaisuun, joka koskee lapsen palauttamista, haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n nojalla myöntää valitusluvan. Määräaika valitusluvan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen on 14 päivää siitä päivästä, jona hovi oikeuden ratkaisu annettiin.

Korkein oikeus voi käsitellä ja ratkaista lapsen palauttamista koskevan asian kolmi-jäsenisessä jaostossa.

Menettelyyn valituslupaa haettaessa ja asiaa käsiteltäessä sovelletaan muuten oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä muutoksenhausta hovi oikeuden toisena oikeusasteena käsittelemissä asioissa.

43 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Tuomioistuimen päätös lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta taikka siitä, kenen luona lapsen tulee asua, voidaan panna heti täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa, jollei päätöksessä ole toisin määrätty.

Helsingin hovioikeuden antama päätös, jossa lapsi on määrätty palautettavaksi, voidaan panna heti täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Vieraassa valtiossa annettu päätös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta voidaan panna heti täytäntöön, kun Helsingin hovioikeus on vahvistanut, että päätös voidaan panna Suomessa täytäntöön, vaikka hovioikeuden päätös ei ole saanut lainvoimaa. Hovioikeus voi kuitenkin määrätä, että päätös voidaan panna täytäntöön vasta sen jälkeen kun vieraassa valtiossa annettu päätös tai hovioikeuden antama päätös on saanut lainvoiman.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan Bryssel IIa -asetusta.

44 §

Päätöksen lähettäminen käräjäoikeudelle

Kun Helsingin hovioikeus on määrännyt lapsen palautettavaksi 30 §:n nojalla, sen tulee viran puolesta lähettää päätös toimivaltaiselle käräjäoikeudelle täytäntöönpanoa varten sekä kehottaa tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään.

Kun hovioikeus on vahvistanut, että vieraassa valtiossa annettu päätös on pantavissa täytäntöön Suomessa, hovioikeuden on hakijan pyynnöstä lähetettävä päätös ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimivaltaiselle käräjäoikeudelle, mikäli päätös voidaan 43 §:n 3 momentin nojalla panna täytäntöön. Hovioikeuden on samalla kehotettava käräjäoikeutta kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään.

Bryssel IIa -asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettä-

43 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Tuomioistuimen päätös lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta taikka siitä, kenen luona lapsen tulee asua, voidaan panna heti täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa, jollei päätöksessä ole toisin määrätty.

Helsingin hovioikeuden antama päätös, jossa lapsi on määrätty palautettavaksi, voidaan panna heti täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa.

Vieraassa valtiossa annettu päätös lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta voidaan panna heti täytäntöön, kun *tuomioistuin* on vahvistanut, että päätös voidaan panna Suomessa täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa. *Tuomioistuin* voi kuitenkin määrätä, että päätös voidaan panna täytäntöön vasta sen jälkeen, kun vieraassa valtiossa annettu päätös tai tuomioistuimen antama päätös on saanut lainvoiman.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan Bryssel IIa -asetusta.

44 §

*Päätöksen lähettäminen **täytäntöönpanotavaksi***

Kun *tuomioistuin* on määrännyt lapsen palautettavaksi 30 §:n nojalla, sen on *lähetettävä päätös toimivaltaiselle ulosottomiehelle ja kehotettava* tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään.

Kun *tuomioistuin* on vahvistanut, että vieraassa valtiossa annettu päätös on pantavissa täytäntöön Suomessa, *sen* on hakijan pyynnöstä lähetettävä päätös ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimivaltaiselle käräjäoikeudelle, *jos* päätös voidaan 43 §:n 3 momentin nojalla panna täytäntöön. *Käräjäoikeuden on huolehdittava kiireellisesti* täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään.

Bryssel IIa -asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettämisestä täytäntöönpanoa varten säädetään

sestä täytäntöönpanoa varten säädetään erikseen. erikseen.

46 §

Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano

Lapsen palauttamisesta 30 §:n nojalla annettu määräys on vastapuolta kuulematta pantava täytäntöön määräämällä lapsi noudettavaksi. Määräyksen täytäntöönpanossa on lisäksi muutoin noudatettava, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään, jollei 2 tai 3 momentista muuta johdu.

Jos lapsi on määrätty palautettavaksi hakemuksesta, joka oli tehty ennen kuin vuosi oli kulunut lapsen luvattomasta poisviemisestä tai palauttamatta jättämisestä, määräys lapsen palauttamisesta voidaan jättää panematta täytäntöön ainoastaan, jos lapsi vastustaa palauttamista ja hän on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyiden, että hänen mielipiteeseensä on aiheellista kiinnittää huomiota.

Määräys lapsen palauttamisesta on pantava täytäntöön siitä riippumatta, mitä lapsen huollosta tai lapsen ottamisesta sosiaalilautakunnan huostaan on mahdollisesti päätetty. Palauttamiseen ei kuitenkaan saa ryhtyä sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta.

46 §

Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano

Lapsen palauttamisesta 30 §:n nojalla annettu määräys on *pantava täytäntöön noutamalla lapsi*. Määräyksen täytäntöönpanossa on lisäksi muutoin noudatettava, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään, jollei 2 tai 3 momentista muuta johdu.

Jos lapsi on määrätty palautettavaksi hakemuksesta, joka oli tehty ennen kuin vuosi oli kulunut lapsen luvattomasta poisviemisestä tai palauttamatta jättämisestä, määräys lapsen palauttamisesta voidaan jättää panematta täytäntöön ainoastaan, jos lapsi vastustaa palauttamista ja hän on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyiden, että hänen mielipiteeseensä on aiheellista kiinnittää huomiota.

Määräys lapsen palauttamisesta on pantava täytäntöön siitä riippumatta, mitä lapsen huollosta tai lapsen ottamisesta sosiaalilautakunnan huostaan on mahdollisesti päätetty. Palauttamiseen ei kuitenkaan saa ryhtyä sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki**adoptiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan adoptiolain (22/2012) 84 §, sekä
muutetaan 71, 73—76 ja 82 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

71 §

71§

*Hovioikeuden selventävä vahvistamispäätös****Tuomioistuimen päätös tunnustamisesta***

Vaikka adoptio tai sen purkaminen tunnustetaan 69 tai 70 §:n nojalla ilman eri vahvistusta, Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa, että adoptio tai sen purkaminen on pätevä Suomessa.

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko 69 §:ssä tarkoitettu adoptio tai 70 §:ssä tarkoitettu adoption purkaminen päteväksi Suomessa.

73 §

73 §

*Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennetun adoption tunnustaminen ja oikeusvaikutukset**Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennetun adoption tunnustaminen ja oikeusvaikutukset*

Haagin sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa vahvistettu ja siellä Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennettu adoptio on 69 §:n estämättä ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa.

Haagin sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa vahvistettu ja siellä Haagin sopimuksen mukaiseksi varmennettu adoptio on 69 §:n estämättä ilman eri vahvistusta pätevä Suomessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla adoptiolla on ainakin ne oikeusvaikutukset, joista Haagin sopimuksen 26 artiklan 1 kappaleessa määrätään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla adoptiolla on ainakin ne oikeusvaikutukset, joista Haagin sopimuksen 26 artiklan 1 kappaleessa määrätään.

Jos 1 momentissa tarkoitettu adoptio ei ole kyseisen valtion oikeusjärjestyksen mukaan johtanut lapsen ja vanhemman välisen oikeudellisen suhteen lakkaamiseen, Helsingin hovioikeus voi adoptiovanhempien tai lapsen hakemuksesta vahvistaa adoption sellaiseksi adoptioksi, jonka vaikutuksena on lapsen ja hänen aikaisempien vanhempiensa välisen oikeussuhteen lakkaaminen. Edellytyksenä on lisäksi, että Haagin sopimuksen 4 artiklan c ja d kohdassa tarkoitettut suostumukset on annettu tai annetaan tällaiseen adoptioon.

Jos 1 momentissa tarkoitettu adoptio ei ole kyseisen valtion oikeusjärjestyksen mukaan johtanut lapsen ja vanhemman välisen oikeudellisen suhteen lakkaamiseen, *Helsingin käräjäoikeus* voi adoptiovanhempien tai lapsen hakemuksesta vahvistaa adoption sellaiseksi adoptioksi, jonka vaikutuksena on lapsen ja hänen aikaisempien vanhempiensa välisen oikeussuhteen lakkaaminen. Edellytyksenä on lisäksi, että Haagin sopimuksen 4 artiklan c ja d kohdassa tarkoitettut suostumukset on annettu tai annetaan tällaiseen adoptioon.

74 §

Ulkomaisen adoption vahvistaminen hovioikeuden päätöksellä

Muu kuin 69, 72 tai 73 §:ssä tarkoitettu vieraassa valtiossa tapahtunut adoptio on pätevä Suomessa vain, jos Helsingin hovioikeus on vahvistanut sen.

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa 1 momentissa tarkoitettun adoption päteväksi, jos adoptoitavalla tai jommallakummalla adoptionhakijalla on adoption ajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa adoptio on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen.

Jos adoptio on tapahtunut muulla tavoin kuin viranomaisen päätöksellä, se voidaan vahvistaa päteväksi vain, kun adoptoitavalla tai jommallakummalla hakijalla on ollut 2 momentissa mainittu yhteys siihen valtioon, jossa adoptio on tapahtunut, ja tämä toimenpide on kyseisen valtion lain mukaan pätevä.

Helsingin hovioikeus ei saa vahvistaa tämän pykälän nojalla päteväksi adoptiota, johon olisi tullut hakea adoptiolupa.

75 §

Ulkomaisen adoption purkamisen vahvistaminen hovioikeuden päätöksellä

Muu kuin 70 tai 72 §:ssä tarkoitettu vieraassa valtiossa tapahtunut adoption purkaminen on pätevä Suomessa vain, jos Helsingin hovioikeus on vahvistanut sen.

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa 1 momentissa tarkoitettun adoption purkamisen päteväksi, jos adoptiolapsella tai jommallakummalla adoptiovanhemmalla on purkamisajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa adoption purkaminen on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen.

Jos adoption purkaminen on tapahtunut

74 §

Ulkomaisen adoption vahvistaminen tuomioistuimen päätöksellä

Muu kuin 69, 72 tai 73 §:ssä tarkoitettu vieraassa valtiossa tapahtunut adoptio on pätevä Suomessa vain, jos *Helsingin käräjäoikeus* on vahvistanut sen.

Käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa 1 momentissa tarkoitettun adoption päteväksi, jos adoptoitavalla tai jommallakummalla adoptionhakijalla on adoption ajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa adoptio on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen.

Jos adoptio on tapahtunut muulla tavoin kuin viranomaisen päätöksellä, se voidaan vahvistaa päteväksi vain, kun adoptoitavalla tai jommallakummalla hakijalla on ollut 2 momentissa mainittu yhteys siihen valtioon, jossa adoptio on tapahtunut, ja tämä toimenpide on kyseisen valtion lain mukaan pätevä.

Käräjäoikeus ei saa vahvistaa tämän pykälän nojalla päteväksi adoptiota, johon olisi tullut hakea adoptiolupa.

75 §

Ulkomaisen adoption purkamisen vahvistaminen tuomioistuimen päätöksellä

Muu kuin 70 tai 72 §:ssä tarkoitettu vieraassa valtiossa tapahtunut adoption purkaminen on pätevä Suomessa vain, jos *Helsingin käräjäoikeus* on vahvistanut sen.

Käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa 1 momentissa tarkoitettun adoption purkamisen päteväksi, jos adoptiolapsella tai jommallakummalla adoptiovanhemmalla on purkamisajankohtana ollut asuin- tai kotipaikkansa taikka kansalaisuutensa perusteella sellainen yhteys siihen valtioon, jossa adoption purkaminen on tapahtunut, että sen viranomaisilla voidaan katsoa olleen riittävä aihe ottaa asia tutkittavakseen.

Jos adoption purkaminen on tapahtunut

muulla tavoin kuin viranomaisen päätöksellä, se voidaan vahvistaa päteväksi vain, kun jollakin asiaan osallisella on ollut 2 momentissa mainittu yhteys siihen valtioon, jossa adoptiion purkaminen on tapahtunut, ja tämä toimenpide on kyseisen valtion lain mukaan pätevä.

76 §

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus

Edellä 69 ja 73 §:ssä tarkoitettua adoptiota sekä 70 §:ssä tarkoitettua adoption purkamista ei tule katsoa Suomessa päteväksi eikä Helsingin hovioikeuden tule vahvistaa adoptiota tai sen purkamista 71, 74 tai 75 §:n nojalla päteväksi, jos tämä ottaen erityisesti huomioon lapsen etu johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

82 §

Ulkomaisen asiakirjan luotettavuuden varmistaminen

Helsingin hovioikeudelle 71, 74 tai 75 §:ssä tarkoitettua asian käsittelyä varten esitetyn ulkomaisen asiakirjan on oltava laillistettu tai siihen on liitettävä kyseisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistus sen alkuperästä, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämistä muuta johdu tai hovioikeus erityisestä syystä myönnä tästä poikkeusta. Ulkomaisen asiakirjan esittäjän on tarvittaessa huolehdittava esittämänsä asiakirjan kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle sekä sen laillistamisesta.

Hovioikeus voi tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön, Maahanmuuttoviraston tai poliisiviranomaisen lausunnon 1 momentissa tarkoitettua asiakirjan aitoudesta ja luotettavuudesta.

84 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta Helsingin hovioikeuden ratkaisuun säädetään oikeudenkäymiskaaren

muulla tavoin kuin viranomaisen päätöksellä, se voidaan vahvistaa päteväksi vain, kun jollakin asiaan osallisella on ollut 2 momentissa mainittu yhteys siihen valtioon, jossa adoptiion purkaminen on tapahtunut, ja tämä toimenpide on kyseisen valtion lain mukaan pätevä.

76 §

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus

Edellä 69 ja 73 §:ssä tarkoitettua adoptiota sekä 70 §:ssä tarkoitettua adoption purkamista ei tule katsoa Suomessa päteväksi eikä *tuomioistuimen* tule vahvistaa adoptiota tai sen purkamista 71, 74 tai 75 §:n nojalla päteväksi, jos tämä ottaen erityisesti huomioon lapsen etu johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

82 §

Ulkomaisen asiakirjan luotettavuuden varmistaminen

Tuomioistuimelle 71, 74 tai 75 §:ssä tarkoitettua asian käsittelyä varten esitetyn ulkomaisen asiakirjan on oltava laillistettu tai siihen on liitettävä kyseisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistus sen alkuperästä, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämistä muuta johdu tai *tuomioistuin* erityisestä syystä myönnä tästä poikkeusta. Ulkomaisen asiakirjan esittäjän on tarvittaessa huolehdittava esittämänsä asiakirjan kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle sekä sen laillistamisesta.

Tuomioistuin voi tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön, Maahanmuuttoviraston tai poliisiviranomaisen lausunnon 1 momentissa tarkoitettua asiakirjan aitoudesta ja luotettavuudesta.

(kumotaan)

Voimassa oleva laki

30 luvussa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän
lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain
voimaan tullessa voimassa olleita säännök-
siä.*

7.

Laki**isyyslain 52 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan isyyslain (700/1975) 52 §, sellaisena kuin se on laissa 1016/2009, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

52 §

52 §

*Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen**Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen*

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa isyydestä annettu päätös Suomessa.

Asiaa käsiteltäessä hovioikeuden on varattava lapselle, isälle, äidille tai jollekulle muulle tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja kuultavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa isyydestä annettu päätös Suomessa.

Asiaa käsiteltäessä *käräjäoikeuden* on varattava lapselle, isälle, äidille tai jollekulle muulle tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja kuultavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

8.

Laki**ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 11 ja 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (370/1983) 11 §:n 1 momentti ja 2 momentin 6 kohta sekä 13 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

11 §

Päätöksen täytäntöönpanoa pyydetään kirjallisesti Helsingin hovioikeudelta. Hakemus voi koskea myös päätöksen osittaista täytäntöönpanoa.

Hakemukseen on liitettävä:

6) oikeaksi todistettu käännös suomen- tai ruotsinkielelle hakemukseen liitetyistä asiakirjoista, jollei hovioikeus myönnä tästä poikkeusta.

11 §

Päätöksen täytäntöönpanoa pyydetään kirjallisesti *Helsingin käräjäoikeudelta*. Hakemus voi koskea myös päätöksen osittaista täytäntöönpanoa.

Hakemukseen on liitettävä:

6) oikeaksi todistettu käännös suomen tai ruotsin kielelle hakemukseen liitetyistä asiakirjoista, jollei *käräjäoikeus* myönnä tästä poikkeusta.

13 §

Kun hovioikeus on suostunut 11 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen, voidaan päätös panna täytäntöön siten kuin Suomen tuomioistuimen antaman lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty, jollei korkein oikeus muutoksenhakemuksen johdosta toisin määrää. Jos ulkomainen täytäntöönpanoasiakirja sisältää määräyksen pakkokeinojen käyttämisestä, määräystä ei ole noudatettava.

13 §

Kun *tuomioistuin* on suostunut 11 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen, päätös voidaan panna täytäntöön siten kuin Suomen tuomioistuimen antaman lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetään, jollei *valitusta käsittelevä tuomioistuin* toisin määrää. Jos ulkomainen täytäntöönpanoasiakirja sisältää määräyksen pakkokeinojen käyttämisestä, määräystä ei ole noudatettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

9.

Laki**holhoustoimesta annetun lain 95 j ja 95 k §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 95 j ja 95 k §, sellaisina kuin ne ovat laissa 780/2010, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

95 j §

95 j §

*Tunnustamisen edellytykset**Tunnustamisen edellytykset*

Vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös, joka on voimassa kyseisessä valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Päätöksen tunnustamisesta voidaan kuitenkin kieltäytyä, jos:

1) päätös on annettu sellaisissa olosuhteissa, että Suomen viranomainen ei vastaavissa olosuhteissa olisi ollut toimivaltainen;

2) päätös on annettu pois jäänyttä henkilöä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa ole annettu tiedoksi pois jääneelle niin hyvässä ajoin ja sillä tavoin, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa;

3) päätös on ristiriidassa Suomessa toteutetun toimenpiteen tai sellaisen toisessa vieraassa valtiossa myöhemmin toteutetun toimenpiteen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa; tai

4) päätös on Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen tai ristiriidassa sellaisen Suomen lain säännöksen kanssa, jonka soveltaminen on pakollista siitä riippumatta, mitä lakia muutoin on sovellettava.

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta päättää, tunnustetaanko vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös Suomessa.

Vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös, joka on voimassa kyseisessä valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Päätöksen tunnustamisesta voidaan kuitenkin kieltäytyä, jos:

1) päätös on annettu sellaisissa olosuhteissa, että Suomen viranomainen ei vastaavissa olosuhteissa olisi ollut toimivaltainen;

2) päätös on annettu pois jäänyttä henkilöä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa ole annettu tiedoksi pois jääneelle niin hyvässä ajoin ja sillä tavoin, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa;

3) päätös on ristiriidassa Suomessa toteutetun toimenpiteen tai sellaisen toisessa vieraassa valtiossa myöhemmin toteutetun toimenpiteen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa; taikka

4) päätös on Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen tai ristiriidassa sellaisen Suomen lain säännöksen kanssa, jonka soveltaminen on pakollista siitä riippumatta, mitä lakia muutoin on sovellettava.

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta päättää, tunnustetaanko vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös Suomessa.

95 k §

Täytäntöönpanokelpoisuus

Vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös, joka on siinä valtiossa täytäntöönpanokelpoinen, on täytäntöönpanokelpoinen Suomessa, jos Helsingin hovioikeus on hakemuksesta vahvistanut sen täällä täytäntöönpanokelpoiseksi. Päätöksen vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi voidaan kieltäytyä 95 j §:n 2 momentissa säädetyillä perusteilla.

95 k §

Täytäntöönpanokelpoisuus

Vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös, joka on siinä valtiossa täytäntöönpanokelpoinen, on täytäntöönpanokelpoinen Suomessa, jos *Helsingin käräjäoikeus* on hakemuksesta vahvistanut sen täällä täytäntöönpanokelpoiseksi. Päätöksen vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi voidaan kieltäytyä 95 j §:n 2 momentissa säädetyillä perusteilla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10.

Laki

toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain (435/2009) 8 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta päättää Helsingin hovioikeus.

Hakemuksen tekemisessä ja käsittelyssä sekä muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvien osin, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 36—40 ja 42 §:ssä sekä 44 §:n 2 momentissa säädetään.

Sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta päättää *Helsingin käräjäoikeus*.

Hakemuksen tekemisessä ja käsittelyssä sekä muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvien osin, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 36—40 §:ssä, 43 §:n 3 momentissa ja 44 §:n 2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

11.

Laki

aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain (779/2010) 8 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Sopimuksen osapuolena olevan vieraan valtion viranomaisen toimenpiteen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta päättää hakemuksesta Helsingin hovioikeus.

Ehdotus

8 §

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Sopimuksen osapuolena olevan vieraan valtion viranomaisen toimenpiteen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta päättää hakemuksesta *Helsingin käräjäoikeus*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Asiaan, joka on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä
